

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

FİNANSAL KALKINMA VE EKONOMİK ÖZGÜRLÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATİH GÜNEŞ

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. MUHAMMED BENLİ

BİLECİK, 2025

10681155

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

FİNANSAL KALKINMA VE EKONOMİK ÖZGÜRLÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATİH GÜNEŞ

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. MUHAMMED BENLİ

BİLECİK, 2025

10681155

BEYAN

'Finansal Kalkınma ve Ekonomik Özgürlük' adlı yüksek lisans hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel araştırma ve etik kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmının Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını, aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Bu çalışmanın, Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP), TÜBİTAK veya benzeri kuruluşlarca desteklenmesi durumunda; projenin ve destekleyen kurumun adı proje numarasıyla birlikte, ETİKKURUL onayı alınması durumunda ise ETİK KURUL tarih karar ve sayı bilgilerinin beyan edilmesi gerekmektedir.		
DESTEK ALINMIŞTIR	☐	DESTEK ALINMAMIŞTIR
		X
Destek alındı ise;		
Destekleyen kurum;		
Desteğin Türü	Proje Numarası	
1- BAP (Bilimsel Araştırma Projesi)		
2- TÜBİTAK		
Diğer;.....		
ETİK KURUL onayı var ise;		
ETİK KURUL karar tarih/sayı:/.....	

Fatih GÜNEŞ

Tarih

.....

İmza

.....

ÖN SÖZ

Sayın Doç. Dr. Muhammed BENLİ'ye, tez sürecim boyunca göstermiş olduğu sabır, anlayış ve akademik rehberlik için en derin teşekkürlerimi sunarım. Kendisinin bilgi ve deneyimlerinden faydalanma imkânı, hem akademik gelişimim hem de entelektüel bakış açım açısından büyük bir ayrıcalık olmuştur. Tezimin her aşamasında sunduğu yönlendirici yorumlar, analitik perspektifi ve yapıcı eleştirileri, araştırmamı sağlam bir akademik zeminde temellendirmeme olanak sağlamıştır. Hocamın rehberliği yalnızca akademik bilgi edinmemi değil, aynı zamanda bilimsel düşünme, analitik çözümlene ve metodolojik bütünlük çerçevesinde araştırma süreçlerini etkili bir biçimde yürütme becerimi geliştirmemi de mümkün kılmıştır. Bu süreçte sağladığı katkılar, akademik kariyerime bilinçli ve donanımlı bir şekilde devam edebilmem açısından kıymetli bir rehber niteliği taşımaktadır.

Çalışmamın son haline gelmesindeki değerli katkıları için değerli jüri üyeleri Prof. Dr. Aykut EKİNCİ ve Prof. Dr. Ahmet TIRYAKI'ye teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Son olarak bu günlere ulaşmamdaki emek ve desteği için her zaman yanımda olan değerli eşim Nisanur GÜNEŞ'e teşekkür ederim.

Fatih GÜNEŞ

2025

ÖZET

FİNANSAL KALKINMA VE EKONOMİK ÖZGÜRLÜK

Bu çalışma, yeni sanayileşmiş dokuz ülkede (Brezilya, Çin, Hindistan, Meksika, Malezya, Filipinler, Güney Afrika, Tayland ve Türkiye) 2000-2021 dönemi için finansal kalkınma ile ekonomik özgürlük arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Finansal kalkınmanın ekonomik özgürlüğü üzerindeki etkilerinin tespiti amacıyla Sabit Etkiler (FE) ve Rassal Etkiler (RE) modelleri kullanılmıştır.

Çalışmada kontrol değişkenleri olarak kamu harcamaları, enflasyon ve kişi başına GSYİH kullanılmıştır. Elde edilen ampirik sonuçlar, kamu harcamalarının ve enflasyonun ekonomik özgürlük üzerinde negatif ve anlamlı bir etkisi olduğunu, finansal kalkınmanın ise pozitif bir etkisinin bulunduğunu göstermektedir.

Sonuçlar, aşırı devlet müdahalesi ve enflasyonun ekonomik özgürlüğü kısıtlayıcı etkilerini vurgularken, finansal kalkınmanın ve ekonomik büyümenin özgürlükleri artırdığına dair bulgular sunmaktadır. Örneklem ülkelerindeki hükümetlerin, özel sektörü destekleyen politikalar ile piyasa mekanizmalarını bozmadan kamu harcamalarını yönetmeleri gerektiği ifade edilebilir. Bu çalışma, özellikle yeni sanayileşen ülkeler için finansal kalkınma ve ekonomik özgürlük arasındaki ilişkiyi aydınlatmakta ve politika yapıcılar için önemli çıkarımlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Gelişmişlik, Ekonomik Özgürlük, Panel Veri Analizi

ABSTRACT

FINANCIAL DEVELOPMENT AND ECONOMIC FREEDOM

This study examines the relationship between financial development and economic freedom in nine newly industrialized countries (Brazil, China, India, Mexico, Malaysia, the Philippines, South Africa, Thailand, and Türkiye) over the period 2000-2021. Fixed Effects (FE) and Random Effects (RE) models were employed to assess the impact of financial development on economic freedom.

Government expenditures, inflation, and GDP per capita were used as control variables. The empirical results indicate that government expenditures and inflation have a statistically significant negative effect on economic freedom, while financial development has a positive effect.

The findings highlight that excessive government intervention and inflation tend to restrict economic freedom, whereas financial development and economic growth promote it. The study suggests that governments in sample countries should carefully manage public expenditures without undermining market mechanisms and continue fostering private sector freedom. This research contributes to the understanding of the financial development-economic freedom nexus, especially in newly industrialized countries, and offers valuable insights for policymakers.

Keywords: Financial Development, Economic Freedom, Panel Data Analysis

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖN SÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
1. GİRİŞ.....	1
2. EKONOMİK ÖZGÜRLÜĞÜN ÖLÇÜMÜ.....	8
3. EKONOMİK ÖZGÜRLÜK ENDEKSİ: METODOLOJİ.....	11
3.1. Devletin Ekonomik Büyüklüğü.....	11
3.1.1. Devlet Tüketim Harcaması.....	11
3.1.2. Transferler ve Sübvansiyonlar	12
3.1.3. Devlet Yatırımı	12
3.1.4. En Yüksek Marjinal Vergi Oranı	13
3.1.5. Varlıkların Devlet Mülkiyeti	14
3.2. Hukuki Sistem ve Mülkiyet Hakları	15
3.2.1. Yargı Bağımsızlığı	15
3.2.2. Tarafsız Mahkemeler	16
3.2.3. Mülkiyet Haklarının Korunması	17
3.2.4. Hukukun Üstünlüğüne ve Siyasete Askeri Müdahale.....	18
3.2.5. Hukuk Sisteminin Bütünlüğü.....	19
3.2.6. Sözleşmelerin Yasal Olarak Uygulanması.....	20
3.2.7. Gayrimenkul Satışına İlişkin Düzenleyici Maliyetler	21
3.2.8. Polisin Güvenilirliği.....	22
3.3. Paranın Sağlamlığı.....	23
3.3.1. Parasal Büyüme.....	23
3.3.2. Enflasyonun Standart Sapması.....	24
3.3.3. Enflasyon (En Son Yıl).....	24
3.3.4. Yabancı Para Cinsinden Banka Hesaplarına Sahip Olma Özgürlüğü.....	25
3.4. Uluslararası Ticaret Serbestisi.....	26
3.4.1. Gümrük Tarifeleri.....	26
3.4.2. Düzenleyici Ticaret Engelleri	28

3.4.3. Kara Borsa Döviz Kurları	30
3.4.4. Sermaye ve İnsan Hareketlerinin Kontrolü	31
3.5. Regülasyonlar (Düzenlemeler)	34
3.5.1. Kredi Piyasası Düzenlemeleri.....	34
3.5.2. İşgücü Piyasası Düzenlemeleri	39
3.5.3. İş Dünyası Düzenlemeleri	37
4. FİNANSAL KALKINMA	51
5. VERİLER VE METODOLOJİ	55
6. AMPİRİK BULGULAR	59
7. SONUÇ	63
KAYNAKÇA.....	64

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 2.1. EFW Endeksinin Alanları ve Bileşenleri.....	9
Tablo 5.1. Değişkenlere İlişkin Özet Bilgiler.....	55
Tablo 5.2. Pesaran ve Yamagata (2008) Homojenlik Testi.....	56
Tablo 5.3. Breusch-Pagan (1980) Yatay Kesit Bağımlılığı Testleri.....	57
Tablo 5.4. Birim Kök Testi.....	58
Tablo 6.1. Regresyon Sonuçları.....	59

KISALTMALAR LİSTESİ

GSYİH : Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

FDI: Finansal Kalkınma Endeksi

EFI: Ekonomik Özgürlük Endeksi

ENF: Enflasyon

FE: Sabit Etkiler

RE:Rassal Etkiler

CPI:Tüketici Fiyat Endeksi

IMF:Uluslararası Para Fonu

EFW:Dünya Ekonomik Özgürlük

BIS:Uluslararası Ödemeler Bankası

GDP:Gross Domestic Product (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla)

WB:Dünya Bankası

GOV:Kamu Harcamaları

WDI:Dünya Kalkınma Göstergeleri

1. GİRİŞ

Ekonomik özgürlük, bireylerin ve işletmelerin, yersiz devlet müdahalesi veya kısıtlamaları olmaksızın, iradi olarak ekonomik faaliyetlerde bulunabilme yetkinliğini ifade eder. Bu kavram, kişisel tercih, mülkiyet hakları, ihtiyari mübadele ve hukukun üstünlüğü gibi çeşitli unsurları içermekte ve genellikle serbest piyasa ekonomileri, sınırlı devlet müdahalesi ve özel mülkiyet haklarının korunması ile ilişkilendirilmektedir. Nitekim literatürde farklı araştırmacı ve kuruluşlarca yapılan tanımlamalarda ekonomik özgürlüğün çeşitli yönlerine vurgu yapıldığı; ancak bu tanımlamaların genellikle gönüllü mübadele, mülkiyet hakları, sınırlı hükümet müdahalesi ve hukukun üstünlüğü ilkeleri etrafında şekillendiği ifade edilebilir. Gwartney ve Lawson (2003), ekonomik özgürlüğü, bireylerin, iyi tanımlanmış mülkiyet hakları çerçevesinde kendi ekonomik kararlarını almakta ve kendi çıkarlarını gözetmekte ne ölçüde özgür oldukları şeklinde tanımlarken; Heritage Foundation (2021), ekonomik özgürlüğü bireylerin ve firmaların, devletin müdahalesi veya zorlaması olmaksızın ekonomik kararlar alabilmesi olarak ifade etmektedir. Ekonomik özgürlük, Vanberg (2011) tarafından ekonomik mal ve hizmetlerin üretimi, dağıtımı veya tüketimi üzerinde zorlama veya kısıtlama olmaması olarak; Hall ve Lawson (2014) tarafından ise mülkiyet haklarının ve bireylerin ekonomik faaliyetlerinin meyvelerinin hukuk sistemi tarafından korunma derecesi şeklinde açıklanmaktadır. Heritage Vakfı'na (2022) göre ise ekonomik özgürlük, bireylerin kaynaklarını nasıl yatıracaklarını, tasarruf edeceklerini ve harcayacaklarını seçmelerine ve firmaların rekabet etmelerine ve yenilik yapmalarına olanak tanıyan kurumsal ortamın sağlanmasıdır.

Ekonomik özgürlük kavramının net bir şekilde tanımlanamamasının temel nedeni ise mülkiyet hakları, gönüllü mübadele, hukukun üstünlüğü, sınırlı hükümet müdahalesi ve düzenleyici ortam gibi birbiriyle etkileşim halinde olan çeşitli ilkeleri içerisinde barındıran bir olgu olmasıdır. Ayrıca, sosyal, ekonomik ve siyasi sistem açısından birbirlerinden farklılık gösteren bölge veya ülkelerin tarihi, kültürel ve kurumsal faktörleri de ekonomik özgürlük anlayışının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Dahası, ekonomik özgürlük anlayışı, toplumsal, ekonomik ve teknolojik koşullar evrimleştiği zaman içerisinde değişebileceği gibi dijital ekonomi veya artan çevresel kaygılar gibi yeni zorluklar, ekonomik özgürlüğün bileşenlerinin yeniden değerlendirilmesini ve tanımın buna göre uyarlanmasını gerektirebilir. Ayrıca ekonomik özgürlük, hükümetlere atfedilen rol ve bireysel özgürlüğün kapsamı hakkında normatif yargılar da içermektedir. Bu çok yönlülük göz önüne alındığında, araştırmacılar ve kuruluşların ekonomik özgürlüğün farklı yönlerini ele aldıkları alternatif

tanımlar ve yaklaşımlar geliştirmeleri doğal karşılanabilir. Daha önce de ifade edildiği üzere, ayrıntılarda farklılık gösteren bu tanımlar, genellikle, gönüllü mübadele, mülkiyet hakları, sınırlı hükümet müdahalesi ve hukukun üstünlüğü gibi temel ilkeler etrafında şekillenmektedir (Benli ve Çağlar, 2024).

Mülkiyet hakları, bireylerin kendilerine ait varlıklar üzerinde kontrol sahibi olmalarını ve kaynaklarını verimli bir şekilde tahsis etmelerini sağlayan mülkiyetin korunması ve güvence altına alınması anlamına gelir. Gönüllü mübadele ise bireylerin zorlama olmaksızın mal, hizmet ve emek ticareti yapmalarına olanak tanıyan serbest piyasa ilkelerine dayalı karşılıklı fayda sağlayan işlemlerde bulunma özgürlüğünü; sınırlı hükümet müdahalesi ise, ekonomik faaliyetleri engelleyen aşırı düzenlemelerin, kontrollerin ve engellerin olmaması anlamına gelmekte ve bireylerin gereksiz müdahale olmaksızın ekonomik faaliyetlerde bulunma özgürlüğünü ifade etmektedir. Hukukun üstünlüğü, sözleşmeleri koruyan, mülkiyet haklarını uygulayan ve ekonomik işlemler için öngörülebilir ve istikrarlı bir ortam sağlayan güvenilir bir yasal çerçevenin varlığıdır. Dolayısıyla ekonomik özgürlük, bireylerin ve işletmelerin iyi tanımlanmış mülkiyet hakları, sınırlı devlet müdahalesi ve yasal korumalar çerçevesinde seçim yapma, ekonomik çıkarlarını gözetme ve gönüllü işlemlerde bulunma özgürlüğü olarak ifade edilebilir (Benli ve Çağlar, 2024).

Ekonomik özgürlük iktisadi refahla yakından ilişkilidir. Nitekim, literatür çalışmaları, ekonomik özgürlük ile ekonomik refahın çeşitli göstergeleri arasında güçlü bir pozitif korelasyon olduğunu göstermektedir (Gwartney vd., 1999; De Haan ve Sturm, 2000; Carlsson ve Lundström, 2002; Justesen, 2008; Peev ve Mueller, 2012; Kacprzyk, 2016; Altınar ve Sungur, 2019; Tran, 2019; Benli ve Çağlar, 2024). Daha fazla ekonomik özgürlüğe sahip olan ülkeler yatırım, girişimcilik ve üretkenliğin arttığı daha dinamik ve canlı ekonomilere sahip olma eğilimindedir (Benli ve Çağlar, 2024). Nitekim ekonomik özgürlük; mülkiyet haklarının korunması, düşük devlet müdahalesi ve açık piyasalar gibi ekonomik büyümeye katkıda bulunan politikaların ve kurumsal faktörlerin belirlenmesine yardımcı olur.

Ekonomik özgürlük, aynı zamanda, daha düşük yoksulluk oranları ile ilişkilendirilmektedir. Ekonomik özgürlüğün daha yüksek olduğu ülkeler, artan ekonomik fırsatlar, istihdam yaratma ve gelir artışı nedeniyle daha düşük yoksulluk seviyelerine sahip olma eğilimindedir. Ekonomik özgürlük girişimciliği, yatırımı ve piyasa rekabetini teşvik eden bir ortamı destekleyerek bireylere kendilerini yoksulluktan kurtaracak araçları sağlar (Hasan vd., 2003; Norton ve Gwartney, 2008; Gwartney ve Connors, 2010; Adediyani, 2021; Doran ve Stratmann, 2021; Saccone ve Migheli, 2022; Benli ve Çağlar, 2024).

Ekonomik özgürlük yerli ve yabancı yatırımları çeker (Quazi ve Rashid, 2004; Savaşan ve Dursun, 2006; Kapuria-Foreman, 2007; Kamacı, 2019; Dia ve Ondoa, 2023). Yatırımcıların güçlü mülkiyet hakları, düşük düzeyde hükümet müdahalesi ve istikrarlı para politikası gibi elverişli ekonomik koşullara sahip ülkelere sermaye tahsis etme olasılığı daha yüksektir (Tag ve Degirmen, 2022). Ekonomik özgürlüğün ölçümüne yönelik geliştirilen endeksler, elverişli bir yatırım ortamı sunan ülkelerin belirlenmesine yardımcı olarak sermaye oluşumunu teşvik etmekte ve ekonomik kalkınmayı desteklemektedir. Ekonomik özgürlük uluslararası ticareti ve entegrasyonu da artırmaktadır (Depken ve Sonora, 2005; Kimura ve Lee, 2006 ve 2008; Sonora, 2008; Naanwaab ve Diarrassouba, 2013; Elverdi, 2024). Daha yüksek ekonomik özgürlük seviyesine sahip ülkeler daha az ticaret engeline sahip olma eğilimindedir ve bu da küresel pazarlara tam anlamıyla entegre olmalarını sağlar. Ekonomik özgürlüğün ölçümünde kullanılan endeksler de, ülkelerin ekonomik büyüme ve refahla olumlu yönde ilişkili olduğu gösterilen ticari açıklık ve serbest ticareti ne ölçüde benimsediklerini ortaya koymaktadır.

Ekonomik özgürlük yenilikçiliği ve teknolojik ilerlemeyi teşvik eder. Yüksek düzeyde ekonomik özgürlüğe sahip ekonomilerde bireyler ve işletmeler yeni fikirler, ürünler ve süreçler geliştirmeye teşvik edilir (Carlos Díaz-Casero vd., 2012; Mandić vd., 2017; Saunoris ve Sajny, 2017). Mülkiyet haklarının korunması, esnek işgücü piyasaları ve asgari düzenleyici yükümlülükler inovasyona elverişli bir ortamı teşvik ederek ekonomik refaha ve yaşam standartlarında iyileşmelere katkı sağlar (Erkan, 2015; Zhu ve Zhu, 2017; Lehmann ve Seitz, 2017; Benli ve Çağlar, 2024).

Finansal kalkınma ve ekonomik özgürlük, herhangi bir ekonominin büyümesinde ve gelişmesinde önemli rol oynayan iki önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Schumpeter, 1911; Goldsmith, 1969; McKinnon, 1973; King ve Levine, 1993; De Gregorio ve Guidotti, 1995; Levine vd., 2000; Levine, 2005; Demirguc-Kunt, 2006; Wu, 2011; Uddin vd., 2013; Muhammad vd., 2016; Altman, 2020; Bergh ve Bjørnskov, 2021; Sekunmade, 2021; Abate, 2022; Sulasni ve Surbakti, 2022; Gwartney vd., 2022). Ekonomik özgürlük, bireylerin ve işletmelerin hükümetin veya diğer dış kuruluşların müdahalesi olmaksızın kendi ekonomik kararlarını alabilmelerini ifade ederken finansal kalkınma, bankacılık sistemi, sermaye piyasaları ve sigorta piyasaları da dahil olmak üzere finansal sektörün büyümesi ve gelişmesi anlamına gelir. Bu kapsamda, finansal gelişme ile ekonomik özgürlük arasında güçlü bir ilişki olduğu ifade edilebilir.

Finansal büyüme teorisine göre, finansal sistemin nitelik ve niceliğindeki değişimler, finansal sektör de dahil olmak üzere ekonominin genişlemesi için gereklidir. Ekonomik büyüme, finansal gelişmeden kaynaklanır ve finansal gelişme ekonomik özgürlüğün artması yoluyla kapsayıcı büyümeye yol açar. Serbest bir ekonomide bireyler ve firmalar mülk edinme hakkına sahiptir ve asgari vergilendirme ekonomik faaliyetlere yüksek katılım sağlar. Ancak kapsayıcı büyüme, etkin yönetim, hukukun üstünlüğü, açık piyasalar ve etkin düzenlemelere dayanan güçlü ekonomik özgürlüğe bağlıdır. Sonuç olarak, ekonomik özgürlük kapsayıcı büyüme ve finansal kalkınma için elverişlidir (Yang vd., 2023). Yüksek ekonomik özgürlüğün daha hızlı ekonomik büyümeye, daha yüksek refaha ve daha sağlıklı nüfusa yol açacağı öngörüldüğünden, daha yüksek ekonomik özgürlüğün finansal kalkınma sektöründe daha fazla gelişmeyi teşvik etmesi beklenmektedir (Hafer, 2013). Baier vd. (2012) ayrıca daha fazla ekonomik özgürlüğün daha düşük finansal kriz olasılıklarıyla ilişkili olduğunu ve daha fazla özgürlüğün finansal istikrara yol açtığını öne sürmektedir (Mawardi vd., 2024).

Finansal kalkınmanın ekonomik özgürlüğü destekleme kanallarından birisi, bireylere ve işletmelere finansal hizmetlerin sağlanmasıdır. İyi gelişmiş bir finansal sistem, kredi ve diğer finansal ürünlere erişim sağlayarak işletmelerin büyümesine ve bireylerin kendi geleceklerine yatırım yapmasına olanak tanır (Levine, 1997; Claessens, 2006; Demirgüç-Kunt, 2008). Finansmana bu erişim, bireylerin ve işletmelerin devlet müdahalesinden uzak bir şekilde kendi ekonomik çıkarlarının peşinden gitmelerine olanak tanır.

Finansal gelişme aynı zamanda kaynakların daha verimli bir şekilde tahsis edilmesini sağlayarak ekonomik özgürlüğü de teşvik eder. İyi işleyen bir finansal sistem sermayenin en verimli kullanım alanlarına tahsis edilmesini sağlayarak ekonomik büyümenin hızlanmasına ve yeni ekonomik fırsatların yaratılmasına yardımcı olur (Estrada vd., 2010; Levine, 2012;). Finansal kalkınma, kaynakların verimli bir şekilde tahsisini kolaylaştırarak tüm piyasa katılımcıları için eşit bir oyun alanı yaratılmasına yardımcı olur ve bu da ekonomik özgürlüğü teşvik eder.

Ekonomik büyüme ve verimliliği teşvik etmesinin yanı sıra, finansal kalkınma, siyasi özgürlüğü de teşvik edebilir. Nitekim literatür çalışmaları, iyi gelişmiş finansal sistemlere sahip ülkelerin daha demokratik kurumlara ve daha fazla siyasi özgürlüğe sahip olma eğiliminde olduğunu göstermektedir (Haber ve Perotti, 2008). Bunun nedeni, finansal kalkınmanın siyasi özgürlük ve demokratik kurumlar için daha elverişli olan daha çeşitli ve çoğulcu bir toplum yaratmaya yardımcı olmasıdır.

Özetle, finansal gelişme ekonomik özgürlüğün desteklenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. İyi gelişmiş bir finansal sistem, bireylere ve işletmelere kredi ve diğer finansal ürünlere erişim sağlar, ekonomik büyüme ve verimliliği destekler ve hatta siyasi özgürlüğü teşvik edebilir.

Finansal gelişmişlik ve ekonomik özgürlük arasındaki ilişki, ulusların ekonomik kalkınma sürecinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Hem finansal kalkınma hem de ekonomik özgürlük, özellikle son birkaç on yılda hızlı sanayileşen ve yapısal dönüşümler geçiren yeni sanayileşmiş ülkeler (Newly Industrialized Countries – NIC) bağlamında, sürdürülebilir ekonomik büyümenin temel yapı taşları olarak kabul edilebilir. Nitekim son yirmi yıl, Brezilya, Çin, Hindistan, Meksika, Malezya, Filipinler, Güney Afrika, Tayland ve Türkiye'nin de aralarında bulunduğu birçok NIC ülkesi için belirleyici bir dönem olmuştur. Daha önce yüksek düzeyde yoksulluk ve az gelişmişlikle karakterize edilen bu ülkeler, daha piyasa odaklı ekonomilere geçişte kayda değer bir ilerleme kaydetmiş olmakla birlikte, bu süreç, özellikle finans sektörünün büyümesi ile ekonomik özgürlüğün korunması arasındaki dengenin yönetilmesi gibi bir dizi zorluğu beraberinde getirmiştir. Bahsi geçen ekonomilerdeki finansal gelişme, finansal hizmetleri daha erişilebilir hale getirmek, özel teşebbüsü desteklemek ve uluslararası ticareti kolaylaştırmak suretiyle ekonomik özgürlüğü artırma potansiyeline sahiptir. Bununla birlikte, bu kalkınma süreci; artan düzenleyici gözetim, finansal piyasalarda tekeli davranış veya finansal kaynakların tahsisinde devlet müdahalesi gibi ekonomik özgürlüğü baltalayabilecek yeni kısıtlamalar da getirebilir.

NIC ülkeleri, finansal gelişme ve ekonomik özgürlük arasındaki ilişkinin tespiti bağlamında önemli bir inceleme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişmiş finansal sistemlere ve istikrarlı kurumsal yapılara sahip gelişmiş ekonomilerin aksine, NIC ülkeleri, bugün itibarıyla ekonomik liberalleşme, finansal modernizasyon ve kurumsal reformun karmaşıklığı içinde yol almaktadır. Bu durum, bu ülkelerde finansal gelişme ve ekonomik özgürlük arasındaki ilişkiyi daha az öngörülebilir ve daha değişken hale getirmektedir. Örneğin, Çin'deki finansal gelişme ekonomik büyümeyi önemli derecede teşvik etmiş olsa da (Fang ve Jiang, 2014; Liang ve Jian-Zhou, 2016; Söderlund ve Tingvall, 2017) devlet kontrolündeki finansal kurumlar ve sınırlı ekonomik özgürlükler bu ülkenin gerçekleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Chin ve Ito, 2006; Xu ve Gui, 2013; Logvinenko, 2023). Diğer taraftan, Brezilya ve Güney Afrika gibi ülkelerde finansal gelişme sermayeye erişimi artırmış (Stefani, 2007; Jalil vd., 2010; Sanvicente ve Guglielmetti, 2021; ancak bu ülkelerin ekonomik özgürlükleri kısıtlayabilecek düzenleyici zorluklarla karşılaştığı farklı sonuçlar

görülmüştür (Ndikumana, 2001; Rafindadi ve Yusuf, 2013; Silvestre vd., 2018; Cuevas vd., 2019).

Finansal gelişme ve ekonomik özgürlük arasındaki ilişkinin tespiti, sadece akademik olarak değil ilgili politikaların dizaynı için de büyük bir önem arz etmektedir. Nitekim NIC'ler için güçlü ve etkin bir finans sektörünün geliştirilmesi, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve küresel entegrasyon için elzemdir. Finansal gelişme bu ülkelerin yurtiçi tasarrufları harekete geçirmelerini, yabancı yatırımları çekmelerini ve ekonomilerini birincil mal ve hizmetlere bağımlılıktan uzaklaştırarak çeşitlendirmelerini sağlar. Ancak, finansal gelişme ekonomik özgürlük pahasına sağlanırsa, piyasa çarpıklıklarına, verimsizliklere ve rekabet gücü kaybına yol açabilir. NIC ülkelerinde hükümetler genellikle inovasyon ve iş yaratımı için gerekli olan ekonomik özgürlüklerin sağlanması ve finansal büyümenin nasıl teşvik edileceği ikilemiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Dahası, NIC'lerin genellikle hızlı kurumsal ve siyasi değişimler yaşamaları dolayısıyla finansal gelişme ve ekonomik özgürlük arasındaki ilişki daha da karmaşık hale gelebilir. Örneğin, Türkiye son yirmi yılda hem iç siyasi değişimlerden hem de uluslararası ekonomik baskılardan etkilenerek hem mali politikalarda hem de ekonomik özgürlüklerde önemli değişimler yaşamıştır. Benzer şekilde Hindistan ve Meksika, finansal sektörlerini modernize etme çabalarının, açık piyasaları sürdürme ve özel mülkiyet haklarını koruma ile dengelenmesi gereken finansal düzenleme zorluklarıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu dinamikler, bu ilişkinin karmaşıklığını ortaya koymakta ve detaylı, ülkelere özgü analizlere duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır.

Finansal gelişme ve ekonomik özgürlük arasındaki ilişkiye dair akademik literatür hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomiler bağlamında oldukça yetersiz olmakla birlikte yeni sanayileşen ülkelerle ilgili literatürde de büyük bir boşluk bulunmaktadır. Bu ekonomiler ne tam olarak gelişmiş ne de geleneksel olarak gelişmekte olup, finansal modernleşme ve liberalleşme güçlerinin benzersiz şekillerde etkileşime girdiği bir geçiş aşamasındadır. Gelişmiş ekonomilerde, olgun kurumlar ve düzenleyici çerçeveler her ikisinin de gelişmesi için istikrarlı bir ortam sağladığından, finansal gelişme, tipik olarak ekonomik özgürlükle beraber hareket etmektedir. Ancak, NIC'lerde bu ilişkinin daha belirsiz olduğu ifade edilebilir. Nitekim iktisadi liberalizasyon ve finansal düzenlemelerin eş zamanlı olarak yürütülmesi oldukça zor olabilir; finansal sektörün hızlı büyümesi her zaman ekonomik özgürlüklerin genişlemesiyle uyumlu olmayabilir (Andersen ve Tarp, 2003; Sawyer, 2014).

Ayrıca, ampirik analizler kapsamında NIC'ler arasındaki heterojenliğin de göz önünde bulundurulması büyük bir önem arz etmektedir. Bu gruptaki ülkeler; kurumsal düzenlemeleri, siyasi istikrarları ve finans sektörüne devlet müdahalesi dereceleri açısından önemli farklılıklar göstermektedir. Çin'in devlet kontrolündeki finansal sistemi, Brezilya, Türkiye veya Güney Afrika'nın daha liberalleşmiş ancak değişken finansal sistemleriyle keskin bir tezat oluşturmaktadır. Bu farklılıklar, finansal gelişme ve ekonomik özgürlük arasındaki ilişkinin tüm NIC'lerde aynı olmayabileceğini ve bu ülkelere yönelik tek bir yaklaşımın bu dinamikleri anlamak için yetersiz olduğunu göstermektedir.

Bu argümanlar ışığında, mevcut çalışma 2000-2021 dönemi için dokuz yeni sanayileşmiş ülkede (Brezilya, Çin, Hindistan, Meksika, Malezya, Filipinler, Güney Afrika, Tayland ve Türkiye) finansal kalkınma ve ekonomik özgürlük arasındaki ilişkiyi analiz ederek literatürdeki boşluğu gidermeyi amaçlamaktadır. Spesifik olarak çalışma; devlet harcamaları, enflasyon ve kişi başına düşen GSYİH gibi temel kontrol değişkenleri dikkate alarak, finansal kalkınmanın ekonomik özgürlüğü nasıl etkilediğini ele almaktadır.

Bu itibarla mevcut çalışma, yeni sanayileşen ülkelere odaklanarak ekonomik özgürlüğün teşvik edilmesinde finansal kalkınmanın rolü hakkında süregelen tartışmalara önemli bir katkı sağlamaktadır. Nitekim çalışma, yeni sanayileşen ülkelerdeki finansal gelişmenin ekonomik özgürlüğü destekleyip desteklemediğini veya zayıflatıp zayıflatmadığını araştırmakta ve hızla gelişen bu ekonomilerin özel ihtiyaçlarına ve zorluklarına göre uyarlanmış politika önerileri sunmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular sadece literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmakla kalmayacak, aynı zamanda giderek karmaşıklaşan küresel ekonomide finansal kalkınma ve ekonomik liberalleşme gibi ikili hedefleri dengelemek zorunda olan NIC'lerdeki politika yapıcılar için de değerli bilgiler sunacaktır.

2. EKONOMİK ÖZGÜRLÜĞÜN ÖLÇÜMÜ

Ekonomik özgürlüğün, operasyonel bir hale getirilmesi ve ölçülmesi de tanımı gibi karmaşık bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim ekonomik özgürlüğün ölçümüne yönelik olarak Heritage Vakfı ve Wall Street Dergisi tarafından 1995 yılında oluşturulan Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Kanadalı düşünce kuruluşu Fraser Enstitüsü tarafından yayınlanan Dünyanın Ekonomik Özgürlüğü (EFW) Endeksi gibi çeşitli endekslerin metodolojileri ve göstergeleri farklılık gösterebilmekte, bu da sıralamalarda ve yorumlamalarda çeşitliliğe yol açmaktadır (Benli ve Çağlar, 2024).

Ekonomik özgürlüğü ölçmek için sıkça kullanılan ve Fraser Enstitüsü tarafından geliştirilen EFW, i) Devletin Ekonomik Büyüklüğü; ii) Hukuki Sistem ve Mülkiyet Haklarının Güvenliği; iii) Sağlam Para; iv) Uluslararası Ticaret Serbestisi; ve v) Regülasyonlar (kredi, işgücü ve işletmelere yönelik) olmak üzere beş ana alana ilişkin ekonomik özgürlük derecesini ölçmektedir. Kapsamlı verilerin iki yıllık gecikmeyle elde edilebilmesi dolayısıyla endeksin kendisi de iki yıllık bir gecikmeye sahiptir. Bu beş ana alan içerisinde, çeşitli alt bileşenlerden oluşan 26 bileşen bulunmakta ve endeks toplamda 44 farklı değişkenden oluşmaktadır (Gwartney ve Lawson, 2003; Fraser Institute, 2024; Benli ve Çağlar, 2024). Tüm değişkenler, Uluslararası Ülke Risk Rehberi (International Country Risk Guide - ICRG), Küresel Rekabet Edebilirlik Raporu (the Global Competitiveness Report - GCR) ve Dünya Bankası'nın İş Yapma Kolaylığı Projesi (Doing Business Project - DBP) gibi üçüncül kaynaklardan sağlanmakta ve böylece yazarların öznel yargıları endeksi etkilememektedir. Bu, aynı zamanda, şeffaflık yaratmakta ve araştırmacıların endeksi tekrar tekrar hesaplamasına olanak sağlamaktadır. Geçmiş yıllara ait endeks, temel verilerdeki revizyonları dikkate almak üzere her yeni baskıda güncellenmektedir (Fraser Institute, 2024).

Her bileşene ve alt bileşene sıfırdan ona kadar bir ölçekte sayısal bir puan verilir ve bu puanlar birleştirilerek her ülke için genel EFW Endeksi puanı hesaplanır. Puan ne kadar yüksekse, ekonomik özgürlük düzeyi de o kadar yüksektir. Beş alanın her birine dahil edilen bileşenlerin kısa bir açıklaması aşağıdaki Tablo 1'de verilmiştir (Gwartney vd., 2022).

Her bir bileşen ve alt bileşene, temel verilerin dağılımını yansıtan 0 ila 10 arasında bir ölçekte sayısal bir puan verilir. Bileşenin alt bileşenlerinin olması durumunda, bileşen derecelendirmesini elde etmek için alt bileşen derecelendirmelerinin ortalaması alınır. Her bir alan içindeki bileşen derecelendirmelerinin ortalaması alınarak beş alanın her biri için derecelendirmeler elde edilir. Buna karşılık, beş alan derecelendirmesinin ortalaması alınarak

her bir ülke için bir puan elde edilir. Puan ne kadar yüksekse, ekonomik özgürlük düzeyi de o kadar yüksektir (Gwartney vd., 2022; Benli ve Çağlar, 2024; Fraser Institute, 2024).

Nesnel ekonomik göstergelere yönelik feminist eleştiriler kapsamında EFW endeksi, 2016 yılından bu yana yapılan hesaplamalarda ekonomik kurumlara ilişkin ölçümlerine toplumsal cinsiyet eşitsizliğini de (Gender Disparity Index - GDI) dahil etmiştir. GDI, dünya genelinde kadınların erkeklerle aynı yasal haklara sahip olma derecesini ölçmekte ve ekonomik haklara erişimdeki farklılıkları hesaba katmak üzere EFW endeks puanlarını ayarlamak için kullanılmaktadır. GDI, Dünya Bankası'nın 189 ülke için yasal ve düzenleyici koddaki cinsiyet eşitsizliğini izleyen Kadın, İş Dünyası ve Hukuk raporundan (Women, Business, and the Law report - WB&L) seçilen ölçümleri içermektedir. GDI, WB&L raporunda yer alanların yalnızca bir alt kümesini, özellikle de doğrudan ekonomik haklarla ilgili yasa ve yönetmelikleri içermektedir (Fike, 2020).

Bahsi geçen beş alanın her birine dahil edilen bileşenlere ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur (Gwartney vd., 2022; Benli ve Çağlar, 2024).

Tablo 2.1. EFW endeksinin alanları ve bileşenleri

1. Devletin Ekonomik Büyüklüğü
Hükümet harcamalarını (tüketim ve transferler) genel ekonominin (GSYİH) bir yüzdesi olarak ölçer. Ayrıca hükümet müdahalesinin kapsamını da dikkate alır.
A. Genel devlet tüketim harcamasının toplam tüketim harcaması içerisindeki payı
B. Transferler ve Sübvansiyonların GSYİH içerisindeki payı
C. Kamu işletmelerinin ve yatırımlarının GSYİH içerisindeki payı
D. En yüksek marjinal vergi oranı
i. En yüksek marjinal gelir vergisi oranı
ii. En yüksek marjinal gelir ve bordro vergisi oranı
E. Varlıkların devlet mülkiyeti
2. Hukuki Sistem ve Mülkiyet Haklarının Güvenliği
Bir ülkenin yasal çerçevesinin ve uygulamasının kalitesini değerlendirir. Mülkiyet haklarının korunmasını, yargının tarafsızlığını ve yolsuzluğun yaygınlığını dikkate alır.
A. Yargı bağımsızlığı
B. Tarafsız mahkemeler
C. Mülkiyet haklarının korunması
D. Hukukun üstünlüğüne ve siyasete askeri müdahale
E. Hukuk sisteminin bütünlüğü
F. Sözleşmelerin yasal olarak uygulanması
G. Gayrimenkul satışına ilişkin düzenleyici maliyetler
H. Polisin güvenilirliği
İ. Suçun iş dünyasına maliyeti
J. Cinsiyet eşitsizliği düzeltilmesi
3. Sağlam Paraya Erişim

Bir ülkenin parasal sisteminin istikrarına ve güvenilirliğine odaklanır. Enflasyon oranlarını, fiyat kontrollerini ve farklı para birimlerine sahip olma/kullanma özgürlüğünü değerlendirir.

- A. Parasal büyüme
- B. Enflasyonun standart sapması
- C. Enflasyon: en son yıl
- D. Yabancı para cinsinden banka hesaplarına sahip olma özgürlüğü

4. Uluslararası Ticaret Serbestisi

Bir ülkenin uluslararası ticarete ne ölçüde izin verdiğini ve gümrük tarifeleri, kotalar, gümrük düzenlemeleri ve ithalat/ihracat kısıtlamaları gibi engelleri ne ölçüde uyguladığını ölçer.

- A. Gümrük tarifeleri
 - i. Ticaret vergilerinden elde edilen gelirin ticaret sektörü içerisindeki payı
 - ii. Ortalama gümrük tarifesi oranı
 - iii. Gümrük tarife oranlarının standart sapması
- B. Düzenleyici ticaret engelleri
 - i. Tarife dışı ticaret engelleri
 - ii. İthalat ve ihracat uyum maliyetleri
- C. Karaborsa döviz kurları
- D. Sermaye ve insan hareketlerinin kontrolü
 - i. Yabancı mülkiyet/yatırım kısıtlamaları
 - ii. Sermaye kontrolleri
 - iii. Yabancıların ziyaret özgürlüğü

5. Kredi, İşgücü ve İşletmelere Yönelik Regülasyonlar

İşgücü piyasaları, işletmeler ve lisanslama gerekliliklerindeki hükümet düzenlemelerinin kapsamını değerlendirir. Ayrıca, iş kurma/kapatma esnekliği kolaylığını da dikkate alır.

- A. Kredi piyasası düzenlemeleri
 - i. Bankaların mülkiyeti
 - ii. Özel sektör kredileri
 - iii. Faiz oranı kontrolleri/negatif reel faiz oranları
- B. İşgücü piyasası düzenlemeleri
 - i. İşe alım düzenlemeleri ve asgari ücret
 - ii. İşe alım ve işten çıkarma düzenlemeleri
 - iii. Merkezi toplu iş sözleşmesi
 - iv. Çalışma saatleri düzenlemeleri
 - v. İşçi çıkarmanın zorunlu maliyeti
 - vi. Zorunlu Askerlik
- C. İşletmelere yönelik regülasyonlar
 - i. İdari gereklilikler
 - ii. Bürokrasi maliyetleri
 - iii. İş kurma
 - iv. Ekstra ödemeler/rüşvetler/iltimaslar
 - v. Lisanslama sınırlamaları
 - vi. Vergi uyum maliyetleri

Kaynak: Fraser Institute (<https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/uploaded/2022/economic-freedom-of-the-world-2022-appendix.pdf>)

3. EKONOMİK ÖZGÜRLÜK ENDEKSİ: METODOLOJİ

Bu çalışmada kullanılan ekonomik özgürlük göstergeleri ve metodolojisi, Fraser Enstitüsü tarafından hazırlanan “Economic Freedom of the World: 2022 Annual Report”un Ek kısmında yer alan 'Explanatory Notes and Data Sources' bölümünden alınmıştır. Raporun ilgili kısmında, ekonomik özgürlüğü oluşturan beş ana alan ve bunların alt bileşenlerine ilişkin ölçütler detaylı bir şekilde açıklanmış ve ilgili veri kaynakları sunulmuştur. Bu bölümde verilen metodolojik bilgiler, ilgili rapordan referans alınarak derlenmiştir.

3.1. Devletin Ekonomik Büyüklüğü

Devletin ekonomiye müdahalesinin boyutunu ölçmektedir. Yüksek kamu harcamaları, vergi oranları ve devletin yatırımlardaki payı gibi unsurlar, ekonomik özgürlüğü kısıtlayan faktörler olarak değerlendirilir.

3.1.1. Devlet Tüketim Harcaması

Devlet tüketim harcaması, genel hükümetin tüketim harcamalarının toplam tüketim harcamalarına oranını ölçen bir bileşendir. Bu oran, hükümetin ekonomiye ne kadar müdahil olduğunu göstermektedir. Devlet tüketimi arttıkça, devletin ekonomideki rolü genişler ve bu durum ekonomik özgürlüğün azalmasına yol açar. Daha düşük devlet tüketimi oranı, ekonominin özel sektör tarafından daha çok yönetildiğini ve ekonomik özgürlüğün daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Devlet tüketimi bileşeni 0 ile 10 arasında puanlanır ve aşağıdaki formüle göre hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \quad (3.1.1.1)$$

Burada V_i , bir ülkenin devlet tüketim harcamalarının toplam tüketim içindeki payıdır. V_{\max} ve V_{\min} , sırasıyla %40 ve %6 olarak belirlenmiştir. Bu değerler, 1990 yılındaki veriler esas alınarak hesaplanmıştır.

Eğer bir ülkenin devlet tüketimi toplam tüketimin %6'sına yakınsa bu ülke 10 puan alır (ekonomik özgürlük yüksektir). Hükümet tüketimi %40'a yaklaştıkça ülke daha düşük puan alır ve bu durum ekonomik özgürlüğün azaldığını gösterir.

Bu bileşen, hükümetin ekonomiye müdahale düzeyini doğrudan ölçer. Hükümetin tüketim harcamalarının daha düşük olduğu ülkeler, piyasa mekanizmasının daha serbest çalıştığı kabul edilerek daha yüksek puan alır.

3.1.2. Transferler ve Sübvansiyonlar

Transferler ve sübvansiyonlar, genel hükümetin transfer ödemeleri ve sübvansiyonlarının gayri safi yurtiçi hasılaya (GSYİH) oranını ölçen bir bileşendir. Transferler ve sübvansiyonlar, hükümetin kaynakları ekonominin belirli kesimlerine aktardığı mekanizmalardır. Hükümetin bu harcamaları arttıkça, ekonomik özgürlük azalır; çünkü bu tür harcamalar genellikle ekonomik kaynakların verimsiz dağıtılmasına yol açar ve piyasa mekanizmasını bozar.

Transferler ve sübvansiyonlar bileşeni 0 ile 10 arasında puanlanır ve şu formüle göre hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.1.2.1)$$

Burada V_i , bir ülkenin transferler ve sübvansiyonlarının GSYİH'ye oranını göstermektedir. V_{\max} ve V_{\min} , sırasıyla %37.2 ve %0.5 olarak belirlenmiştir. Bu değerler, 1990 yılındaki veriler esas alınarak hesaplanmıştır.

Transfer ödemeleri ve sübvansiyonların oranı düşük olan ülkeler daha yüksek puan alır (ekonomik özgürlükleri daha yüksektir). Transferlerin ve sübvansiyonların GSYİH'ye oranı arttıkça, ülkenin puanı düşer ve ekonomik özgürlük azalır.

Bu bileşen, hükümetin ekonomiye müdahale seviyesini ve kaynakların piyasada ne kadar özgürce dağıtıldığını ölçmektedir. Transfer ödemelerinin ve sübvansiyonların daha az olduğu ülkeler, ekonomik özgürlük açısından daha yüksek puan alır.

3.1.3. Devlet Yatırımı

Devlet yatırımı, devletin yatırım harcamalarının toplam yatırım harcamalarına oranını ölçen bir bileşendir. Hükümetin daha fazla yatırım yaptığı ülkelerde, devletin ekonomideki rolü artar ve bu durum genellikle ekonomik özgürlüğü azaltıcı bir etki yaratır. Özel sektöre daha fazla alan bırakılan ekonomilerde ise hükümetin yatırım oranı daha düşük olur; bu da ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir.

Devlet yatırımı bileşeni 0 ile 10 arasında puanlanır ve şu formüle göre hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.1.3.1)$$

Burada V_i , bir ülkenin devlet yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payıdır. V_{\max} ve V_{\min} , sırasıyla %50 ve %15 olarak belirlenmiştir. Bu değerler, önceki yılların metodolojisi ile uyumlu olacak şekilde seçilmiştir.

Eğer devlet yatırımları toplam yatırımların %15'ine yakınsa, ülke yüksek bir puan alır ve bu, daha fazla ekonomik özgürlük olduğunu gösterir. Devlet yatırımları %50'ye yaklaştıkça ülkenin puanı düşer ve ekonomik özgürlük azalır.

Bu bileşen, hükümetin ekonomideki yatırım faaliyetlerine ne kadar müdahil olduğunu ve özel sektör yatırımları ile kıyaslandığında ne kadar rol oynadığını gösterir. Devletin yatırım oranının düşük olduğu ülkeler, ekonomik özgürlük açısından daha yüksek puan alır.

3.1.4. En Yüksek Marjinal Vergi Oranı

3.1.4.1. En Yüksek Marjinal Gelir Vergisi Oranı

Bu bileşen, en yüksek marjinal gelir vergisi oranını ve bu oranların ne kadar düşük gelir seviyelerinde uygulandığını değerlendirir. Ülkeler, daha yüksek marjinal vergi oranlarının daha düşük gelir seviyelerinde uygulanması durumunda daha düşük puanlar alır. Bu, marjinal gelir vergisinin bireylerin kazançları üzerindeki etkisini değerlendirir. Yüksek vergi oranları, bireylerin ve işletmelerin ekonomik özgürlüğünü kısıtlayıcı olarak kabul edilir.

Bu bileşen için puanlama, ülkelerin en yüksek marjinal vergi oranlarının uygulanmaya başladığı gelir seviyesine göre belirlenir. Vergi oranlarının ne kadar yüksek olduğu ve bu oranların ne kadar düşük gelir seviyelerinde uygulandığı dikkate alınır. Gelir seviyeleri ABD Doları cinsinden 1982/1984 yıllarına göre düzeltilmiştir. Ayrıca, alt ulusal vergi oranları da bu hesaplamalara dâhil edilmiştir. Aşağıdaki matris kullanılarak ülkeler puanlanır.

En Yüksek Marjinal Vergi Oranı	Gelir Eşiği (1983 ABD Doları)			
	< 25.000 \$	25.000 – < 50.000 \$	50.000 – < 150.000 \$	150.000+ \$
< %21	10	10	10	10
%21 – < %26	9	9	10	10
%26 – < %31	8	8	9	9
%31 – < %36	7	7	8	9
%36 – < %41	5	6	7	8
%41 – < %46	4	5	6	7
%46 – < %51	3	4	5	5
%51 – < %56	2	3	4	4
%56 – < %61	1	2	3	3
%61 – < %66	0	1	2	2
%66 – < %70	0	0	1	1
%70+	0	0	0	0

Burada gelir seviyesi azaldıkça ve vergi oranı arttıkça puan azalır, bu da daha az ekonomik özgürlük anlamına gelir.

3.1.4.2. En Yüksek Marjinal Gelir ve Bordro Vergisi Oranı

Bu bileşen, en yüksek gelir ve bordro vergilerinin oranlarını ve bu oranların uygulanmaya başladığı gelir seviyelerini değerlendirir. Bordro vergileri, çalışanlardan alınan ve genellikle sosyal güvenlik gibi sosyal programlara fon sağlayan vergilerdir. Ülkeler, daha yüksek gelir ve bordro vergi oranlarının daha düşük gelir seviyelerinde uygulanması durumunda daha düşük puanlar alır.

Bu bileşen için de puanlama, gelir seviyesi ve vergi oranlarına göre yapılır. Gelir seviyeleri ABD Doları cinsinden 1983 yılına göre düzeltilmiştir. Alt ulusal vergi oranları da hesaplamalara dâhil edilir. Yukarıdaki matris bu puanlamayı gösterir. Burada, hem gelir vergisi hem de bordro vergisinin bireylerin gelir seviyeleri üzerindeki etkisi dikkate alınır. Vergi oranlarının daha yüksek olduğu ve daha düşük gelir seviyelerinde uygulandığı durumlarda puanlar azalır; bu da ekonomik özgürlüğün azaldığı anlamına gelir.

3.1.5. Varlıkların Devlet Mülkiyeti

Varlıkların devlet mülkiyeti, bir ülkede devletin sanayi, tarım ve hizmet sektörlerindeki sermaye ve mülkiyet üzerindeki kontrolünü ölçen bir bileşendir. Devletin mülkiyeti arttıkça ekonomik özgürlük azalır; çünkü devlet mülkiyeti, piyasa mekanizmalarını kısıtlayarak kaynak dağılımını kontrol eder.

Bu bileşen, V-Dem veri tabanından alınan "State Ownership of the Economy" verilerine dayanmaktadır. Bu veri seti, devletin ekonomideki mülkiyet ve kontrol düzeyini değerlendirmektedir. Devlet mülkiyetinin yaygın olduğu ülkeler daha düşük puan alır; çünkü bu durum, özel mülkiyeti ve serbest piyasa faaliyetlerini sınırlar.

Bu bileşenin puanı, V-Dem verileri kullanılarak 0 ile 10 arasında puanlanır. Puanlama şu formüle göre yapılır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.1.5.1)$$

Burada V_i , ülkenin devlet mülkiyeti için aldığı puandır. V_{\max} ve V_{\min} , sırasıyla 4.0 ve 0 olarak belirlenmiştir.

Devlet mülkiyetinin düşük olduğu ve özel sektörün ekonomide baskın olduğu ülkeler daha yüksek puan alır. Devletin ekonomideki mülkiyet ve kontrol düzeyinin yüksek olduğu ülkeler daha düşük puan alır.

Bu bileşen, bir ülkede devletin ekonomi üzerindeki doğrudan mülkiyet ve kontrolünü ölçer. Devlet mülkiyetinin sınırlı olduğu ülkeler, ekonomik özgürlük açısından daha yüksek puan alır.

3.2. Hukuki Sistem ve Mülkiyet Hakları

Bu kategori, bireylerin mülkiyet haklarının korunma düzeyini ve hukukun üstünlüğünün gücünü ölçer. Ekonomik özgürlük için güvenli mülkiyet hakları ve bağımsız bir yargı sistemi gereklidir.

3.2.1. Yargı Bağımsızlığı

Bu bileşen, bir ülkede yargı sisteminin hükümetten, siyasi etkilerden ve diğer dış baskılardan ne kadar bağımsız olduğunu ölçer. Bağımsız bir yargı, ekonomik özgürlüğü destekleyen bir unsur olarak kabul edilir; çünkü bu, bireylerin ve işletmelerin hukuki süreçlere güvenebileceği anlamına gelir.

Bu bileşen üç ana veri kaynağına dayanır:

1. GCR'den alınan bir soruya verilen yanıtlar:

- Ülkenizde yargı, hükümet üyelerinin, vatandaşların veya firmaların politik etkilerinden ne kadar bağımsızdır? (1 = Tamamen etkilenir, 7 = Tamamen bağımsızdır).

Bu veri 1'den 7'ye kadar olan ölçekten 0 ile 10 arasında bir ölçüğe dönüştürülür. Dönüştürme formülü şu şekildedir:

$$\text{Puan} = \frac{\text{GCR}_i - 1}{6} \times 10 \quad (3.2.1.1)$$

Burada GCR_i , GCR'deki yargı bağımsızlığına dair değerlendirme puanıdır. 1, yargının politik etkilerden tamamen etkilendiği durumu, 7 ise yargının tamamen bağımsız olduğu durumu ifade eder.

2. V-Dem veri tabanından alınan beş farklı değişken:

- Yargı Tasfiyeleri (Judicial Purges)
- Hükümetin Yargıya Saldırıları (Government Attacks on the Judiciary)
- Yüksek Mahkeme Bağımsızlığı (High Court Independence)
- Alt Mahkeme Bağımsızlığı (Low Court Independence)
- Yargı Yığınağı (Court Packing)

Bu değişkenler ayrı ayrı değerlendirilir ve puanlar, şu formül kullanılarak hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.2.1.2)$$

Burada $V_{\max} = 4$ ve $V_{\min} = 0$ (Yargı Yığınağı için $V_{\max} = 3$) olarak belirlenmiştir. Tüm bu değişkenlerin ortalaması alınarak son puan hesaplanır.

3. Judicial Independence (Yargı Bağımsızlığı) (1900-2015) Raporu'na dayanan veriler:

- Bu veri kaynağı 0 ile 1 arasında bir ölçek kullanır ve diğer bileşenlerle uyumlu hale getirilmesi amacıyla 10 ile çarpılır.

Bu üç veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda, nihai puan bu üç kaynağın ortalaması alınarak hesaplanır.

Yargı bağımsızlığının güçlü olduğu ülkeler daha yüksek puan alır; bu da adalet sisteminin tarafsız ve güvenilir olduğunu gösterir. Yargının siyasi etkilerden etkilendiği ülkeler ise daha düşük puan alır ve bu, hukukun üstünlüğünün zayıf olduğunu ve ekonomik özgürlüğün azaldığını gösterir.

Yargı bağımsızlığı, bir ülkenin hukuk sisteminin ne kadar tarafsız ve güvenilir olduğunu ölçmektedir. Bağımsız bir yargı sistemi, mülkiyet haklarının korunmasını, adil yargı süreçlerinin sağlanmasını ve demokratik hesap verebilirliğin korunmasını güvence altına alarak ekonomik özgürlüğü destekler.

3.2.2. Tarafsız Mahkemeler

Tarafsız mahkemeler bileşeni, bir ülkedeki yargı sisteminin tarafsızlığı ve adil karar verme kapasitesini ölçmektedir. Yargının bağımsız ve tarafsız olması, bireylerin ve işletmelerin adil bir şekilde korunmasını ve yasaların eşit bir şekilde uygulanmasını sağlar. Tarafsız bir yargı sistemi, ekonomik özgürlüğün önemli bir bileşeni olarak kabul edilir; çünkü hukukun üstünlüğünü destekler.

Bu bileşen üç ana kaynağa dayanmaktadır:

1. GCR'den alınan bir soruya verilen yanıtlar:

- Ülkenizdeki özel işletmelerin yasal anlaşmazlıkları çözmesi ve hükümetin eylemlerine veya düzenlemelerine itiraz etmesi için mevcut yasal çerçeve ne kadar etkili ve tarafsızdır? (1 = Manipülasyona açık, 7 = Açık, tarafsız ve etkili).

2. V-Dem veri tabanından alınan "Judicial Corrupt Decisions (Yargıda Yolsuzluk Kararları)" değişkeni:

- Bu değişken, yargı kararlarında yolsuzluğun yaygınlığını ölçer.

3. Dünya Bankası'nın Worldwide Governance Indicators (Dünya Yönetişim Göstergeleri - WGI) verilerindeki Rule of Law (Hukukun Üstünlüğü) göstergesi:

- Bu gösterge, hukukun üstünlüğünün ne kadar uygulandığını ve yargı sisteminin tarafsızlığını değerlendirir.

Bileşen, 0 ile 10 arasında bir ölçekte puanlanır ve şu formüle göre hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.2.2.1)$$

Burada V_i , ülkenin yargıdaki yolsuzluk veya hukukun üstünlüğüne dayalı puanını temsil eder. V_{\max} ve V_{\min} değerleri, veriye bağlı olarak farklılık gösterir. V-Dem verisinde $V_{\max} = 4$, $V_{\min} = 0$ olarak belirlenmiştir. WGI'daki hukukun üstünlüğü için ise $V_{\max} = 2.5$ ve $V_{\min} = -2.5$ olarak belirlenmiştir.

Her üç kaynaktan alınan puanların ortalaması alınarak ülkenin nihai puanı belirlenir.

Eğer bir ülkenin mahkemeleri tarafsız ve adilse, ülke daha yüksek bir puan alır ve bu, hukukun üstünlüğünün sağlam olduğunu gösterir. Mahkemelerde yolsuzluğun yaygın olduğu, yargı kararlarının manipüle edildiği ve hukukun üstünlüğünün zayıf olduğu ülkeler daha düşük puan alır; bu da ekonomik özgürlüğün azaldığını gösterir.

Bu bileşen, bir ülkedeki yargı sisteminin ne kadar adil ve tarafsız çalıştığını değerlendirmektedir. Tarafsız ve bağımsız bir yargı, iş dünyasında ve genel olarak ekonomide güven ortamı yaratır; bu da ekonomik özgürlüğü artırır.

3.2.3. Mülkiyet Haklarının Korunması

Mülkiyet haklarının korunması bileşeni, bir ülkede mülkiyet haklarının ne ölçüde yasal olarak tanındığını, korunup korunmadığını ve uygulandığını ölçer. Mülkiyet haklarının güçlü bir şekilde korunması, bireylerin ve işletmelerin mülklerini güvence altına alır; bu da ekonomik faaliyetlerin verimli bir şekilde yürütülmesine olanak tanır ve ekonomik özgürlüğü artırır.

Bu bileşen iki ana kaynağa dayanmaktadır:

1. GCR'den alınan bir soruya verilen yanıtlar:

- Ülkenizde mülkiyet hakları (mali varlıklar dahil) ne kadar iyi tanımlanmış ve korunmaktadır? (1 = Zayıf tanımlanmış ve korunmamış, 7 = Çok iyi tanımlanmış ve korunmuş).

Bu yanıtlar 1'den 7'ye kadar puanlanır ve daha sonra 0 ile 10 arasında bir ölçekte dönüştürülür.

2. *Dünya Bankası'nın Country Policy and Institutional Assessment (Ülke Politikası ve Kurumsal Değerlendirme) verileri:*

- Bu veri seti, mülkiyet haklarının korunması ve yasal sistemin güvenilirliği gibi unsurları değerlendiren "Property Rights and Rule-Based Governance (Mülkiyet Hakları ve Kural Temelli Yönetişim)" değişkenine dayanır.

Bu bileşenin puanı, 0 ile 10 arasında olacak şekilde hesaplanır. Formül şu şekildedir:

$$\text{Puan} = \frac{\text{GCR}_i - 1}{6} \times 10 \quad (3.2.3.1)$$

Burada GCR_i , GCR'deki mülkiyet haklarının korunması ile ilgili soruya verilen yanıtın puanıdır. 1, mülkiyet haklarının zayıf olduğu durumu; 7 ise mülkiyet haklarının güçlü bir şekilde korunduğu durumu ifade eder.

Mülkiyet haklarının güçlü bir şekilde tanındığı ve korunduğu ülkeler daha yüksek puan alır, bu da ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu gösterir. Mülkiyet haklarının zayıf olduğu, yasal olarak yeterince korunmadığı ülkeler ise daha düşük puan alır; bu da ekonomik özgürlüğün azaldığını gösterir.

Bu bileşen, bir ülkedeki mülkiyet haklarının güvenilirliğini ve yasal sistemin mülk sahiplerini koruma kapasitesini değerlendirmektedir. Mülkiyet haklarının güçlü olduğu ülkeler, ekonomik faaliyetlerin güvence altına alındığı, iş ortamının daha istikrarlı olduğu yerlerdir ve bu durum, ekonomik özgürlüğü artırır.

3.2.4. Hukukun Üstünlüğüne ve Siyasete Askeri Müdahale

Hukukun üstünlüğü ve siyasete askeri müdahale, bir ülkede askerî güçlerin hukukun üstünlüğü ve siyasi süreçler üzerindeki etkisini ölçen bir bileşendir. Askerî müdahalenin yüksek olduğu ülkelerde, demokratik hesap verebilirlik azalır, hukukun üstünlüğü zayıflar ve bu durum, ekonomik özgürlüğü olumsuz etkiler. Nitekim askerî müdahale, hükümetin işleyişini bozan ve ekonomik kararları etkileyen bir faktör olabilir.

Bu bileşen, ICRG'nin "Military in Politics" (Siyasete Askeri Müdahale) bileşenine dayanmakta ve askerî müdahalenin derecesini değerlendirmektedir. Askeri müdahale, şu durumlarda ortaya çıkabilir:

- Askerî güçlerin doğrudan veya dolaylı olarak hükümet kararlarını etkilemesi,
- Bir ülkenin hükümetinin askerî darbe veya tehditlerle devrilmesi,
- Askerî güçlerin siyasete katılımının, uzun vadede hükümetin işleyişini bozması ve yolsuzluğa yol açması.

Askerî müdahalenin derecesine göre 0 ile 10 arasında puanlama yapılır. Yüksek askerî müdahale, düşük puan anlamına gelir. Askerî müdahalenin hiç olmadığı ülkeler 10 puan alır; bu da hukukun üstünlüğünün ve demokratik süreçlerin güçlü olduğunu göstermektedir. Askerî müdahalenin olduğu ve siyasete etkide bulunduğu ülkeler daha düşük puan alır ve bu da hukukun üstünlüğünün zayıf olduğunu ve ekonomik özgürlüğün azaldığını göstermektedir.

Bu bileşen, bir ülkede askerî güçlerin hukuki ve siyasi süreçlere müdahalesinin ne kadar güçlü olduğunu ve bunun demokratik hesap verebilirlik üzerindeki etkisini değerlendirmektedir. Demokratik sürecin askerî müdahaleden bağımsız olduğu ülkeler, ekonomik özgürlük açısından daha yüksek puan alır.

3.2.5. Hukuk Sisteminin Bütünlüğü

Hukuk sisteminin bütünlüğü, bir ülkedeki hukuk sisteminin tarafsızlığı, şeffaflığı ve hukukun üstünlüğüne bağlılığı ölçen bir bileşendir. Hukuk sisteminin sağlam ve güvenilir olması, mülkiyet haklarının korunmasını ve adaletin tarafsız bir şekilde uygulanmasını sağlar ve bu da ekonomik özgürlüğün temel bir bileşenidir.

Bu bileşen iki ana kaynağa dayanmaktadır:

1. ICRG'nin "Law and Order" (Hukuk ve Düzen) bileşeni:

- Bu alt bileşen, hukuk sisteminin gücünü ve tarafsızlığını, halkın yasalara uymasını değerlendirir. İki alt başlığa ayrılır:
 - Law (Hukuk): Hukuk sisteminin gücü ve tarafsızlığı.
 - Order (Düzen): Halkın hukuka uyma isteği ve genel düzen.

2. V-Dem veri tabanından alınan şu değişkenler:

- Judicial Accountability (Yargının Hesap Verebilirliği)
- Compliance with the High Court (Yüksek Mahkeme Kararlarına Uyum)
- Judicial Review (Yargısal Denetim)

- Transparent Laws with Predictable Enforcement (Öngörülebilir ve Şeffaf Yasalar)
- Access to Justice for Men (Erkekler İçin Adalete Erişim)

Her bir değişken, 0 ile 10 arasında puanlanır ve nihai puan, bu alt bileşenlerin ortalaması alınarak belirlenir.

Bu bileşen, 0 ile 10 arasında bir ölçekte şu formüle göre hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.2.5.1)$$

Burada V_i , ülkenin V-Dem verisine dayalı skorudur. $V_{\max} = 4$ ve $V_{\min} = 0$ olarak belirlenmiştir.

Bahsi geçen beş V-Dem değişkeninin ortalaması alınarak bir puan elde edilir. Eğer her iki veri kaynağı mevcutsa nihai puan, her iki kaynağın ortalaması alınarak hesaplanır.

Hukuk sisteminin bütünlüğü yüksek olan ülkeler daha yüksek puan alır ve bu, ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu gösterir. Hukuk sisteminde yolsuzluk, şeffaflık eksikliği ve yargının hesap verebilir olmaması gibi sorunlar yaşayan ülkeler daha düşük puan alır ki bu da ekonomik özgürlüğün azaldığını gösterir.

Bu bileşen, bir ülkenin hukuk sisteminin gücünü ve güvenilirliğini değerlendirir. Hukuk sisteminin sağlam olduğu ülkeler, mülkiyet haklarını ve iş ortamını güvence altına alarak daha yüksek ekonomik özgürlük seviyelerine ulaşır.

3.2.6. Sözleşmelerin Yasal Olarak Uygulanması

Bu bileşen, sözleşmeye bağlı borcun tahsili için gereken zaman ve maliyetleri değerlendirmektedir. Bu değerlendirme iki ana veri kaynağına dayanır:

1. Dünya Bankası'nın DBP Tahminleri:

Bu kaynak, bir borcun tahsil edilmesi için gereken zaman ve para maliyetlerini içermektedir. Tahsil edilen borç, ülkenin kişi başına düşen gelirinin %200'ü olarak varsayılır. Alacaklı, sözleşmeye uygun hareket ettikten sonra yargı kararının onun lehine verildiği varsayılır.

Puanlar iki faktör üzerinden oluşturulur:

- Zaman maliyeti (gün olarak): Bir borcun tahsil edilmesi ve yasal kararın uygulanması için gereken gün sayısı.

- Parasal maliyet (borcun yüzdesi olarak): Borcun tahsil edilmesi için yapılan yasal işlemler ve dava süreci için ödenen maliyetler, borcun bir yüzdesi olarak ölçülür.

2. Business Environment Risk Intelligence (BERI) verilerinden alınan “Enforcement of Contracts” (Sözleşme Uygulama) verileri

Bu iki alt bileşen 0 ile 10 arasında puanlanır ve şu formüle göre hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.2.6.1)$$

Burada V_i , zaman veya para maliyeti değerini temsil eder. V_{\max} ve V_{\min} değerleri zaman için 725 gün ile 62 gün, parasal maliyet için ise %82.3 ile %0 arasında belirlenmiştir. Bu değerler, 2005 yılı verilerine göre standart sapma aralıkları baz alınarak belirlenmiştir. Puanlama, belirlenen bu aralığın dışındaki değerler için 0 veya 10 olarak verilir.

Sonuç olarak, her iki veri kaynağından elde edilen verilerin ortalaması alınarak nihai puan belirlenir.

Sözleşmelerin uygulanmasının hızlı ve düşük maliyetli olduğu ülkeler daha yüksek puan alır; bu da iş yapma kolaylığının ve ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Sözleşmelerin uygulanmasının uzun sürdüğü ve maliyetli olduğu ülkeler ise daha düşük puan alır ve bu da ekonomik özgürlüğün azaldığını göstermektedir.

Bu bileşen, bir ülkede yargı sisteminin ne kadar etkin ve güvenilir olduğunu ölçmektedir. Sözleşmelerin hızlı ve maliyet etkin bir şekilde uygulanabilir olması, iş dünyasının güvenle faaliyet göstermesine olanak tanır ve ekonomik özgürlüğü artırır.

3.2.7. Gayrimenkul Satışına İlişkin Düzenleyici Maliyetler

Gayrimenkul satışındaki düzenleyici maliyetler bileşeni, bir ülkede arazi ve depo gibi gayrimenkullerin mülkiyet devri için gereken zaman ve parasal maliyetleri ölçmektedir. Gayrimenkulün mülkiyetinin devri için uygulanan düzenleyici süreçlerin karmaşıklığı ve maliyeti, iş yapma kolaylığı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Daha uzun ve maliyetli süreçler, ekonomik özgürlüğü azaltıcı bir faktör olarak kabul edilir.

Bu bileşen, Dünya Bankası'nın DBP verilerine dayanır ve iki ana alt bileşene göre puanlanır:

- Zaman maliyeti (gün olarak):

- Bir gayrimenkulün mülkiyetinin devri için gerekli olan takvim günlerinin sayısı ölçülür.
- Parasal maliyet (gelir oranı olarak):
- Gayrimenkulün mülkiyetinin devri için ödenen maliyetler, gayrimenkul değerinin yüzdesi olarak ölçülür.

Bu iki bileşen 0 ile 10 arasında puanlanır ve şu formüle göre hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.2.7.1)$$

Burada V_i , gayrimenkul mülkiyet devri için gereken zaman veya parasal maliyetin değerini gösterir. V_{\max} ve V_{\min} sırasıyla 265 gün ve %15 (maliyet için), 0 gün ve %0 olarak belirlenmiştir.

Her iki alt bileşen için hesaplanan puanların ortalaması alınarak nihaî puan oluşturulur.

Gayrimenkul devri süresi ve maliyeti düşük olan ülkeler daha yüksek puan alır; bu da iş yapma kolaylığının ve ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Mülkiyet devrinin uzun ve maliyetli olduğu ülkeler ise daha düşük puan alır ve bu da ekonomik özgürlüğün azaldığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, gayrimenkul işlemleri üzerindeki düzenleyici yüklerin ne kadar ağır olduğunu ve mülkiyet devrinin ne kadar zahmetli olabileceğini ölçer. Düşük düzenleyici maliyetler, ekonomik özgürlüğü artırır.

3.2.8. Polisin Güvenilirliği

Polisin güvenilirliği bileşeni, bir ülkedeki polis hizmetlerinin yasa ve düzeni sağlama konusundaki güvenilirliğini ölçer. Polis gücünün güvenilir olması, yasaların etkin bir şekilde uygulanması anlamına gelir ve bu, ekonomik özgürlüğün önemli bir bileşenidir. Güvenilir bir polis gücü, bireylerin ve işletmelerin mülkiyet haklarının korunmasına ve suçun engellenmesine katkıda bulunur.

Bu bileşen, GCR'den alınan bir soruya verilen yanıtlar temelinde puanlanır:

- Ülkenizdeki polis hizmetleri ne ölçüde yasa ve düzeni sağlama konusunda güvenilirdir? (1 = Hiç güvenilmez, 7 = Tamamen güvenilirdir).

Bu bileşen, 0 ile 10 arasında bir ölçeğe dönüştürülerek şu formüle göre hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{\text{GCR}_i - 1}{6} \times 10 \quad (3.2.8.1)$$

Burada GCR_i , GCR'deki yargı bağımsızlığına dair değerlendirme puanıdır. 1, polisin hiç güvenilir olmadığı durumu; 7 ise polisin tamamen güvenilir olduğu durumu temsil eder.

Polisin yasa ve düzeni sağlama konusunda güvenilir olduğu ülkeler daha yüksek puan alır ve bu da daha yüksek ekonomik özgürlüğe işaret etmektedir. Polis hizmetlerinin güvenilir olmadığı ülkeler ise daha düşük puan alır ki bu da ekonomik özgürlüğün azaldığını göstermektedir.

Bu bileşen, bir ülkedeki hukuk sisteminin etkinliğini ve güvenli bir iş ortamı yaratmak için polis hizmetlerinin ne kadar etkili olduğunu ölçer. Güvenilir bir polis gücü, ekonomik faaliyetlerin güvenle yürütülmesine olanak sağlar.

3.3 Paranın Sağlamlığı

Ekonomik özgürlüğün korunabilmesi için fiyat istikrarı gereklidir. Bu kategoride enflasyon oranları, para arzı büyümesi ve yabancı para kullanma serbestisi gibi göstergeler incelenir.

3.3.1. Parasal Büyüme

Parasal büyüme bileşeni, bir ülkenin parasal genişlemesinin ekonomik özgürlük üzerindeki etkisini değerlendiren bir göstergedir. Bileşen, son beş yılda para arzının büyüme oranını, son on yıldaki reel GSYİH büyümesi ile karşılaştırarak ölçer. Para arzının büyüme oranı, reel GSYİH büyümesinden daha fazla olduğunda, bu durum enflasyonist baskılara neden olabilir ve ekonomik özgürlüğü azaltır. Bu bileşen, para arzının kontrolünün ve fiyat istikrarının bir göstergesi olarak kullanılır. Para arzı ölçümünde geniş para arzı (M2) kullanılır.

Para arzı büyümesi bileşeni 0 ile 10 arasında puanlanır ve şu formüle göre hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.3.1.1)$$

Burada V_i , son beş yıldaki para arzı büyüme oranının, önceki on yıldaki reel GSYİH büyüme oranından çıkarılmış halidir. $V_{\max} = 50\%$ ve $V_{\min} = 0\%$ olarak belirlenmiştir.

Eğer para arzı büyüme oranı reel GSYİH büyümesi ile aynıysa (reel çıktı artışı ile uyumluysa) ülke 10 puan alır. Para arzı büyüme oranı arttıkça ve %50'ye yaklaştıkça, ülkenin puanı düşer ve bu durum ekonomik özgürlüğün azaldığını gösterir. %50'yi aşan para arzı büyümesi, 0 puan ile sonuçlanır.

Bu bileşen, para arzındaki büyümenin ekonomik büyümeyle uyumlu olup olmadığını ölçmektedir. Para arzının aşırı büyümesi, enflasyonist baskılar yaratabileceği için fiyat istikrarını bozabilir ve ekonomik özgürlüğü azaltır.

3.3.2. Enflasyonun Standart Sapması

Enflasyonun standart sapması bileşeni, son beş yıl içinde enflasyon oranındaki dalgalanmaları ölçer. Enflasyonun yüksek derecede dalgalanması, ekonomik belirsizliği artırır ve ekonomik özgürlüğü azaltır; çünkü fiyatların öngörülebilirliği azalır. Fiyat istikrarı, işletmelerin ve bireylerin kararlarını güvenle alabilmesi açısından önemlidir.

Bu bileşen, son beş yıldaki enflasyon oranlarının standart sapmasını ölçmektedir. Genellikle bu değerlendirme için GSYİH Deflatörü kullanılır. Eğer GSYİH Deflatörü verisi bulunamazsa, Tüketici Fiyat Endeksi (CPI) verisi kullanılır.

Bu bileşen için hesaplama şu formül ile yapılır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.3.2.1)$$

Burada V_i , ülkenin yıllık enflasyon oranının son beş yıldaki standart sapmasını temsil eder. $V_{\max} = \%25$ ve $V_{\min} = \%0$ olarak belirlenmiştir.

Enflasyon oranında düşük dalgalanmalar yaşayan ülkeler, fiyat istikrarına sahip oldukları için daha yüksek puan alır. Standart sapması düşük olan ülkeler 10 puana yakın değerler alır, bu da ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Enflasyon oranındaki dalgalanmalar $\%25$ 'e yaklaştıkça, ülkenin puanı düşer ve bu durum ekonomik özgürlüğün azaldığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, bir ülkedeki fiyat istikrarının ve para politikasının ne kadar öngörülebilir olduğunu ölçer. Daha düşük dalgalanmalar, ekonomik faaliyetlerin güvenle yürütülmesine olanak tanıyarak ekonomik özgürlüğü artırır.

3.3.3. Enflasyon (En Son Yıl)

En son yıl enflasyonu bileşeni, bir ülkedeki en son yıl için enflasyon oranını ölçer. Bu bileşende genellikle CPI enflasyon oranı kullanılır. Ancak CPI verisi yoksa GDP Deflatörü enflasyon oranı kullanılır. Yüksek enflasyon, ekonomik belirsizliği artırır ve ekonomik özgürlüğü azaltıcı bir faktör olarak kabul edilir.

Bu bileşen için puanlama şu formülle yapılır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.3.3.1)$$

Burada V_i , son yılın enflasyon oranını temsil eder. $V_{\max} = \%50$ ve $V_{\min} = \%0$ olarak belirlenmiştir.

Enflasyon oranı düşük olan ülkeler daha yüksek puan alır ve bu, fiyat istikrarının sağlandığını ve ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Enflasyon oranı $\%50$ veya daha yüksek olan ülkeler 0 puan alır ki bu da ekonomik özgürlüğün ciddi şekilde kısıtlandığını işaret etmektedir.

Bu bileşen, fiyat istikrarının sağlanıp sağlanmadığını ve bir ülkenin para politikasının etkinliğini değerlendirir. Daha düşük enflasyon oranları, ekonomik özgürlüğün daha yüksek olduğunu gösterir, çünkü fiyat istikrarı, ekonomik faaliyetlerin güvenle yürütülmesini sağlar.

3.3.4. Yabancı Para Cinsinden Banka Hesaplarına Sahip Olma Özgürlüğü

Yabancı para birimiyle banka hesabı açma özgürlüğü, bireylerin ve işletmelerin, hem yurt içinde hem de yurt dışında yabancı para biriminde banka hesabı açıp açamayacaklarını ve bu işlemleri ne kadar özgürce yapabileceklerini ölçen bir bileşendir. Yabancı para birimi cinsinden banka hesabı açma özgürlüğü, ekonomik özgürlüğün önemli bir göstergesidir. Nitekim bireylerin ve işletmelerin parasal işlemlerini daha geniş bir yelpazede yönetmelerine olanak tanır.

Bu bileşen, bir ülkede yabancı para birimiyle banka hesabı açma özgürlüğü olup olmadığına ve varsa bu işlemin ne kadar kısıtlandığına göre 0 ile 10 arasında puanlanır:

- Tamamen özgürlük varsa:
 - Eğer bir ülkede bireyler ve işletmeler, hem yurt içinde hem de yurt dışında yabancı para biriminde banka hesabı açabiliyorsa ve bu konuda herhangi bir kısıtlama yoksa, ülke 10 puan alır.
- Bazı kısıtlamalar varsa:
 - Eğer bireyler ve işletmeler yabancı para biriminde banka hesabı açabiliyor, ancak bu işlem belirli kısıtlamalara tabi ise, ülke daha düşük puan alır. Kısıtlamaların seviyesi ve kapsamı puanı etkiler.
- Tamamen yasaksa:
 - Eğer bir ülkede bireylerin ve işletmelerin yabancı para birimiyle banka hesabı açması yasaksa, ülke sıfır puan alır.

Yabancı para biriminde banka hesabı açma özgürlüğünün tam olduğu ülkeler daha yüksek puan alır; bu da bireylerin ve işletmelerin parasal işlemleri üzerinde daha fazla kontrol sahibi olduklarını ve ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Yabancı para birimi hesapları üzerinde kısıtlamalar olan veya bu hesapları açmanın tamamen yasak olduğu ülkeler daha düşük puan alır ve bu da ekonomik özgürlüğün sınırlı olduğuna işaret etmektedir.

Bu bileşen, bireylerin ve işletmelerin finansal varlıklarını çeşitli para birimlerinde yönetme özgürlüğüne sahip olup olmadığını ölçer. Bu özgürlük, ekonomik faaliyetlerin serbestçe yürütülebilmesi açısından önemlidir.

3.4. Uluslararası Ticaret Serbestisi

Uluslararası ticareti serbest bırakan ülkeler daha yüksek ekonomik özgürlüğe sahiptir. Bu kategori; gümrük tarifeleri, ticaret dışı engeller ve sermaye hareketliliği gibi unsurları değerlendirmektedir.

3.4.1. Gümrük Tarifeleri

i) Ticaret Vergilerinden Elde Edilen Gelirin Ticaret Sektörü İçerisindeki Payı

Ticaret vergilerinden elde edilen gelirlerin ticaret sektörü içindeki payı, bir ülkede dış ticaretten alınan vergilerin, toplam ticaret sektöründeki gelirlerle kıyaslandığında ne kadar önemli olduğunu ölçer. Ticaret vergilerinden elde edilen gelirler, genellikle ithalat ve ihracat üzerine uygulanan tarifeler ve diğer vergilerden oluşur. Ticaret üzerindeki bu vergiler, uluslararası ticareti engelleyebilir ve ekonomik özgürlüğü kısıtlayabilir.

Bu bileşen, ticaret sektöründen elde edilen gelirlerin yüzde olarak ne kadarının ticaret vergilerinden geldiğine dayanarak 0 ile 10 arasında puanlanır. Ticaret vergilerinin yüksek olması, ticaretin daha fazla vergilendirildiğini ve dolayısıyla ekonomik özgürlüğün daha düşük olduğunu göstermektedir.

Puanlama şu formüle göre yapılır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.4.1.1)$$

Burada V_i , uluslararası ticaretten toplanan vergilerin ticaret sektöründeki payını temsil eder. $V_{\max} = \%15$ ve $V_{\min} = \%0$ olarak belirlenmiştir.

Ticaret vergilerinin düşük olduğu (ticaret gelirlerinin çok küçük bir kısmının vergilerden geldiği) ülkeler daha yüksek puan alır. Bu, ticaretin daha serbest olduğunu ve ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Ticaret vergilerinin yüksek olduğu

(ticaret gelirlerinin büyük bir kısmının vergilerden oluştuğu) ülkeler daha düşük puan alır ve bu da ticaret üzerindeki kısıtlamaların fazla olduğunu ve ekonomik özgürlüğün azaldığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, bir ülkenin ticaret sektöründeki vergi yükünü değerlendirir. Ticaret üzerindeki vergi yükü düşük olan ülkeler, ekonomik faaliyetlerin serbestçe yürütüldüğü ve ticaretin daha az engellendiği yerler olarak kabul edilir ki bu da ekonomik özgürlüğü artırır.

İi) Ortalama Gümrük Vergisi Oranı

Ortalama gümrük vergisi oranı, bir ülkede ithalat üzerine uygulanan gümrük vergilerinin ortalama oranını ölçer. Gümrük vergileri, uluslararası ticareti kısıtlayan faktörlerdir; yüksek gümrük vergileri, ithalatı zorlaştırarak serbest ticareti engeller ve ekonomik özgürlüğü azaltır. Bu bileşen, bir ülkenin dış ticaret üzerindeki vergi yükünü değerlendirmek için kullanılır.

Bu bileşen, ülkenin uyguladığı ortalama gümrük vergisi oranına göre 0 ile 10 arasında puanlanır. Daha düşük ortalama gümrük vergisi oranları, daha yüksek ekonomik özgürlüğe işaret eder.

Puanlama şu şekilde yapılır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.4.1.2)$$

Burada V_i , ülkenin ortalama tarife oranını temsil eder. $V_{\max} = \%50$ ve $V_{\min} = \%0$ olarak belirlenmiştir.

Ortalama gümrük vergisi oranı düşük olan ülkeler daha yüksek puan alır ve bu da ticaretin daha serbest olduğunu ve ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Ortalama gümrük vergisi oranı yüksek olan ülkeler ise daha düşük puan alır; bu da ticaretin daha kısıtlı olduğunu ve ekonomik özgürlüğün azaldığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, bir ülkenin dış ticaret politikalarının ne kadar serbest olduğunu ve ithalat üzerindeki vergi yükünün ne kadar ağır olduğunu gösterir. Gümrük vergilerinin düşük olduğu ülkeler, ticaretin daha serbest olduğu yerlerdir ve bu durum ekonomik özgürlüğü artırır.

Iii) Gümrük Tarife Oranlarının Standart Sapması

Gümrük tarife oranlarının standart sapması, bir ülkede ithalat üzerine uygulanan gümrük vergilerinin ne kadar değişken olduğunu ölçer. Standart sapma, gümrük vergisi oranlarının farklı ürünler ve sektörler arasında ne kadar çeşitlilik gösterdiğini ifade

etmektedir. Yüksek bir standart sapma, bazı ürünlerin yüksek vergilendirildiğini, diğerlerinin ise daha düşük vergilerle karşılaştığını gösterir ki bu da ticaretin öngörülemez ve kısıtlayıcı olduğunu işaret eder. Bu durum, ekonomik özgürlüğü olumsuz etkileyebilir.

Bu bileşen, bir ülkede gümrük vergilerinin ne kadar homojen veya heterojen dağıldığını gösteren standart sapmaya göre 0 ile 10 arasında puanlanır.

Puanlama şu formüle göre yapılır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.4.1.3)$$

Burada V_i , ülkenin tarife oranlarının standart sapmasını temsil eder. $V_{\max} = \%25$ ve $V_{\min} = \%0$ olarak belirlenmiştir.

Gümrük vergisi oranlarının standart sapması düşük olan ülkeler daha yüksek puan almakta ve bu da gümrük vergilerinin daha öngörülebilir ve tutarlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu, ticaretin daha serbest olduğu ve ekonomik özgürlüğün yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Standart sapmanın yüksek olduğu ülkeler ise daha düşük puan alır; bu da farklı ürünler arasında vergi oranlarının büyük değişkenlik gösterdiğini ve ticaretin kısıtlandığını ifade eder.

Bu bileşen, bir ülkenin ticaret politikasındaki öngörülebilirliği ve tutarlılığı değerlendirir. Vergi oranlarındaki büyük değişiklikler, iş dünyası ve yatırımcılar için risk ve belirsizlik yaratır, bu da ekonomik özgürlüğü azaltır.

3.4.2. Düzenleyici Ticaret Engelleri

3.4.2.1. Tarife Dışı Engeller

Tarife dışı engeller bileşeni, ülkelerin ticarete karşılaştıkları tarifersiz engelleri ölçen bir göstergedir. Bu göstergede, hem tarifelere hem de tarifersiz engellere odaklanılır ve ticaretin önündeki engellerin yerli ve yabancı malların rekabet gücünü nasıl etkilediği değerlendirilir.

Bileşen, GCR'deki bir soruya dayanmaktadır:

- Ülkenizde, tarife ve tarifersiz engeller, ithal malların iç piyasada rekabet edebilme yeteneğini önemli ölçüde azaltıyor mu? (1 = Katı engeller var, 7 = Hiç engel yok).
 - Sorunun ifadesi yıllar içinde biraz değişmiş olsa da, genel olarak tarifersiz ticaret engelleri ile birlikte tarifeleri değerlendiren bir göstergedir.

Bu göstergenin önemli bir özelliği, sadece tarifersiz engellere değil, aynı zamanda tarifelere de odaklanarak ithal malların yerel piyasada ne kadar rekabet edebildiğini ölçmesidir.

Bu bileşen için kullanılan formül şu şekildedir:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.4.2.1.1)$$

Burada V_i , ülkenin tarifersiz engeller ve tarifeler konusundaki puanını temsil eder. $V_{\max} = 7$ ve $V_{\min} = 1$ olarak belirlenmiştir.

Formüle göre ithal malların yerel piyasada daha fazla rekabet edebildiği ülkeler daha yüksek puanlar alırken ticaret üzerindeki engellerin yüksek olduğu ülkeler daha düşük puanlar almaktadır.

Bu bileşen, bir ülkede uluslararası ticaretin ne kadar serbest olduğunu ve hükümetlerin ticareti kısıtlayıcı düzenlemeler uygulayıp uygulamadığını değerlendirir. Daha az tarife dışı engelin olduğu ülkeler, daha yüksek ticaret özgürlüğüne ve dolayısıyla daha yüksek ekonomik özgürlüğe sahiptir.

3.4.2.2. İthalat ve İhracat Uyum Maliyetleri

Bu bileşen, ithalat ve ihracat işlemlerinde karşılaşılan zaman maliyetlerini ölçen bir göstergedir.

Bileşen, Dünya Bankası'nın DBP verilerine dayanır ve 20 fitlik bir konteynerin ithalat ve ihracat işlemlerinde karşılaşılan prosedürel zaman maliyetlerini (parasal olmayan maliyetler) değerlendirir. Değerlendirme, tehlikeli veya askerî nitelikte olmayan kuru mallar için yapılır. İthalat ve ihracat işlemleri ne kadar uzun sürerse, ülke o kadar düşük puan alır.

Bu bileşen, iki ana unsur üzerinden ölçülür:

- Sınır uyum maliyetleri: Gümrük işlemleri için gerekli süre (saat cinsinden).
- Belge uyum maliyetleri: İthalat ve ihracat işlemleri için gerekli belgelerin hazırlanması ve tamamlanması için harcanan süre (saat cinsinden).

İhracat ve ithalat işlemlerindeki bu iki zaman maliyeti ortalaması alınarak, nihai puan belirlenir.

Bu bileşen için kullanılan formül şu şekildedir:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.4.2.2.1)$$

Burada, V_i : ülkenin ithalat ve ihracat işlemleri için harcanan zaman maliyeti (saat).

V_{\max} ve V_{\min} , 2014 yılı ortalamalarına göre belirlenmiştir:

- İhracat için $V_{\max} = 228.38$ saat ve $V_{\min} = 0$ saat.
- İthalat için $V_{\max} = 338$ saat ve $V_{\min} = 0$ saat.

İthalat veya ihracat işlemleri için gereken süre, bu sınırlar içinde değerlendirilir. Nihai puan, her iki maliyetin ortalaması alınarak hesaplanır. Zaman maliyeti yüksek olan ülkeler daha düşük puan alır.

Bu bileşen, ticaret işlemlerinin ne kadar kolay ve maliyetsiz olduğunu, ticaretin önündeki bürokratik engellerin ne düzeyde olduğunu değerlendirir. Düşük uyum maliyetlerine sahip ülkeler, ticaret özgürlüğü açısından daha iyi durumdadır ve bu da genel ekonomik özgürlüğü artırır.

3.4.3. Kara Borsa Döviz Kurları

Kara borsa döviz kurları, bir ülkede resmî döviz kuru ile gayri resmî (kara borsa) döviz kuru arasındaki farkı ölçer. Kara borsa döviz piyasaları, genellikle hükümetin döviz kurları üzerinde kısıtlamalar ve kontrol uyguladığı yerlerde ortaya çıkar. Bu kontrol, piyasada arz ve talep dengesinin bozulmasına yol açar ve bu da resmî kur ile gayri resmi (kara borsa) kur arasındaki farkın büyümesine neden olur. Kara borsa döviz kurlarının varlığı, ekonomik özgürlüğün düşük olduğunu gösterir; çünkü piyasa mekanizmaları serbestçe çalışmamaktadır.

Bu bileşen, resmi döviz kuru ile kara borsa döviz kuru arasındaki farkın büyüklüğüne göre 0 ile 10 arasında puanlanır. Puanlama şu kriterlere göre yapılır:

- Resmi ve kara borsa kuru aynıysa:
 - Eğer bir ülkede kara borsa döviz piyasası yoksa ya da resmi döviz kuru ile kara borsa kuru arasında fark yoksa ülke 10 puan alır. Bu, döviz piyasalarının serbestçe çalıştığını gösterir.
- Resmi ve kara borsa kuru arasında fark varsa:
 - Eğer kara borsa döviz kuru ile resmi döviz kuru arasında fark varsa, bu farkın büyüklüğüne bağlı olarak ülkenin puanı düşer. Fark ne kadar büyükse, puan o kadar düşük olur.

Bu bileşenin puanlaması şu formül ile yapılır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.4.3.1)$$

Burada V_i , kara borsa döviz kuru farkını temsil eder. $V_{\max} = \%50$ ve $V_{\min} = \%0$ olarak belirlenmiştir.

Resmî döviz kuru ile kara borsa kuru arasındaki farkın olmadığı ülkeler daha yüksek puan alır; bu da döviz piyasalarının serbest çalıştığını ve ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Kara borsa kurunun resmî kurdan önemli ölçüde farklı olduğu ülkeler ise daha düşük puan alır ve bu da döviz piyasalarının kontrol altında olduğunu ve ekonomik özgürlüğün azaldığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, bir ülkenin döviz piyasasının ne kadar serbest olduğunu ve hükümetin döviz kurları üzerinde ne kadar kontrol uyguladığını ölçer. Kara borsa döviz piyasalarının varlığı, döviz işlemlerinde zorluklar ve kısıtlamalar olduğuna işaret eder ki bu da ekonomik özgürlüğü sınırlar.

3.4.4. Sermaye ve İnsan Hareketlerinin Kontrolü

3.4.4.1. Finansal Açıklık

Finansal açıklık, bir ülkenin sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamaları ve yabancı yatırımcıların ülkeye serbestçe yatırım yapabilme olanaklarını ölçen bir bileşendir. Finansal açıklık, sermayenin bir ülkeye giriş ve çıkışını sınırlayan kontrollerin varlığına bağlıdır. Daha açık finansal sistemler, yatırımcılar için daha caziptir ve ekonomik özgürlüğü artırır; çünkü sermaye serbestçe hareket edebilir.

Bu bileşen, Chinn-Ito Endeksi'ne dayanır. Bu endeks, IMF'nin Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions (Kambiyo Düzenlemeleri ve Kambiyo Kısıtlamalarına İlişkin Yıllık Rapor) raporunda belirtilen sınır ötesi finansal işlemler üzerindeki kısıtlamaların bir dizi kukla değişkenle kodlanmasıyla oluşturulur. Veriler 0 ile 1 arasında puanlanır ve bu puan 0'dan 10'a ölçeklendirilir.

Bu bileşen, bir ülkedeki sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamaları değerlendirir ve şu ana unsurları kapsar:

- Sermaye giriş-çıkış kısıtlamaları:
 - Sermayenin ülkeye giriş ve çıkışı üzerindeki düzenlemeler ve kısıtlamalar, ekonomik özgürlüğü doğrudan etkiler. Sermaye giriş ve çıkışları üzerindeki kontrollerin az olduğu ülkeler daha açık bir finansal sisteme sahiptir.

- Yabancı yatırım üzerindeki kısıtlamalar:
 - Yabancı yatırımcıların bir ülkeye yatırım yapabilme yetenekleri üzerindeki kısıtlamalar finansal açıklığı etkiler. Yabancı yatırımlar üzerindeki kısıtlamalar düşükse, ülke daha yüksek finansal açıklığa sahip olur.

Bileşen, sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamaların seviyesine göre 0 ile 10 arasında puanlanır. Puanlama şu şekilde yapılır:

- Eğer bir ülkede sermaye giriş ve çıkışları üzerinde herhangi bir kısıtlama yoksa ülke 10 puan alır.
- Sermaye hareketleri üzerinde kısıtlamalar varsa, kısıtlamaların düzeyine bağlı olarak puan düşer.

Finansal sistemin açık olduğu, sermaye ve yabancı yatırım kısıtlamalarının olmadığı ülkeler daha yüksek puan almaktadır. Bu da sermayenin serbestçe hareket edebildiğini ve ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Sermaye hareketleri ve yabancı yatırımlar üzerindeki kısıtlamaların fazla olduğu ülkeler ise daha düşük puan almaktadır ki bu da ekonomik özgürlüğün kısıtlandığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, bir ülkenin sermaye akışları üzerindeki düzenleyici yükleri ve yabancı yatırımcılara sağlanan imkânları değerlendirir. Finansal sistemin açıklığı, ekonomik faaliyetlerin ve yatırımların serbestçe gerçekleşmesini sağlayarak ekonomik özgürlüğü artırır.

3.4.4.2. Sermaye Kontrolleri

Sermaye kontrolleri, bir ülkede sermaye giriş ve çıkışları üzerindeki düzenleyici kısıtlamaları ve devlet müdahalelerini ifade eder. Sermaye kontrolleri, bireylerin ve işletmelerin yabancı ülkelerle sermaye transferlerini sınırlayan önlemlerdir. Bu tür kontroller, döviz kurları, yatırım ve finansal işlemler üzerindeki serbestliği kısıtlar ve ekonomik özgürlüğü olumsuz etkiler.

Bileşen, IMF'nin Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions (Kambiyo Düzenlemeleri ve Kambiyo Kısıtlamalarına İlişkin Yıllık Rapor) raporunda belirtilen 13 farklı uluslararası sermaye kontrolü türüne dayanarak hesaplanır. Bir ülkenin uyguladığı sermaye kontrollerinin sayısı, toplam listede yer alan kontrollerin yüzdesi olarak hesaplanır ve 0'dan 10'a kadar olan bir ölçekle değerlendirilir. Hiçbir sermaye kontrolü uygulamayan ülkeler 10 puan alırken, kontrol uygulayan ülkeler daha düşük puanlar alır.

Sermaye kontrolleriyle ilgili 0'dan 10'a kadar olan puan şu formülle hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{\text{Tüm sermaye kontrolleri} - \text{Uygulanan kontroller}}{\text{Tüm sermaye kontrolleri}} \times 10 \quad (3.4.4.2.1)$$

Eğer bir ülkede sermaye giriş ve çıkışları serbestse ve bu hareketler üzerinde kontrol yoksa ülke 10 puan almaktadır. Bu, sermayenin özgürce hareket edebildiğini ve ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Eğer sermaye kontrolleri sıkı ve kapsamlıysa, ülkenin puanı düşer. Bu da sermayenin sınırlı bir şekilde hareket ettiğini ve ekonomik özgürlüğün kısıtlandığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, bir ülkede sermaye hareketlerinin ne kadar serbest olduğunu, yerli ve yabancı yatırımcıların finansal işlemler üzerindeki özgürlüğünü değerlendirir. Sermaye kontrollerinin olmadığı ülkeler, yatırım ve ticaret açısından daha cazip kabul edilir; çünkü sermaye serbestçe hareket eder ve ekonomik faaliyetler daha esnek gerçekleşir.

3.4.4.3. Yabancıların Ziyaret Özgürlüğü

Yabancıların ziyaret özgürlüğü, yabancı vatandaşların bir ülkeye giriş yapma ve o ülkede bulunma konusundaki özgürlüğünü ve kısıtlamaları ölçen bir bileşendir. Yabancıların ülkeye girişleri üzerindeki kısıtlamalar, vize gereksinimleri ve seyahat politikaları gibi faktörler, ekonomik özgürlüğü etkileyebilir. Daha açık ve serbest bir seyahat politikası, bir ülkenin ticaret, turizm ve yatırım açısından daha cazip olmasına imkân verir.

Bu bileşen, bir ülkenin yabancılardan vize talep ettiği ülkelerin yüzdesini değerlendirir. Ülkeye girişte ne kadar az vize kısıtlaması varsa ülke o kadar yüksek puan alır.

Bu göstergedeki puan hesaplaması şu şekilde yapılır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.4.4.3.1)$$

Burada V_i , yabancılara yönelik vize gereksinimi olan ülkenin değerini temsil eder. $V_{\max} = \%47.2$ (ortalamanın bir standart sapma üstünde) ve $V_{\min} = \%0$ olarak belirlenmiştir.

Bu formüle göre, vize zorunluluğu az olan ülkeler daha yüksek puanlar alırken çok sayıda ülkeye vize uygulayan ülkeler daha düşük puanlar alır. Vize gerektirmeyen ülkeler maksimum 10 puan alır, ancak birçok ülkeye vize uygulayanlar sıfıra yakın puan alabilir.

Bu bileşen, bir ülkenin yabancılara yönelik seyahat politikalarının ne kadar açık ve misafirperver olduğunu ve yabancıların ülkeye girişlerini ne kadar kolaylaştırdığını değerlendirir. Yabancıların serbestçe seyahat edebildiği ülkeler, turizm, ticaret ve yatırım açısından daha caziptir; bu da ekonomik özgürlüğü artırır.

3.5. Regülasyonlar (Düzenlemeler)

Düzenlemeler, bir ülkedeki işgücü, kredi ve ticaret piyasaları üzerindeki düzenleyici engelleri ve hükümet müdahalesini ölçen bir bileşendir. Bu alan, ekonomik özgürlüğü doğrudan etkileyen devlet müdahalesi, iş yapma kolaylığı, işçi hakları ve piyasa düzenlemeleri ile ilgili unsurları kapsar.

3.5.1. Kredi Piyasası Düzenlemeleri

Bu bileşen, kredi piyasalarındaki düzenlemeleri ve hükümet müdahalesini değerlendirir.

3.5.1.1. Bankaların Mülkiyeti

Bankaların mülkiyeti bileşeni, bankacılık sektöründe özel mülkiyetin ne kadar yaygın olduğunu ölçer. Bu bileşen, bir ülkede bankaların sahiplik yapısına odaklanır ve özel bankaların payını değerlendirir. Özel sektörün bankacılık sistemindeki ağırlığı arttıkça, ekonomik özgürlüğün yüksek olduğu kabul edilir; çünkü devletin doğrudan müdahalesi ve mülkiyeti sınırlıdır.

Bu bileşen, bankacılık sistemindeki özel mülkiyetin oranına göre 0 ile 10 arasında puanlanır. Özel mülkiyet oranı arttıkça ülke daha yüksek puan alır.

Puanlama şu şekilde yapılır:

- %95-100 özel mülkiyet:
 - Eğer bir ülkede bankaların %95 ile %100'ü özel mülkiyetteyse, ülke 10 puan alır.
- %75-95 özel mülkiyet:
 - Eğer özel bankalar, bankacılık sisteminin %75 ile %95'ini oluşturuyorsa, ülke 8 puan alır.
- %40-75 özel mülkiyet:
 - Özel mülkiyetin %40 ile %75 arasında olduğu ülkeler 5 puan alır.
- %10-40 özel mülkiyet:
 - Eğer özel mülkiyet oranı %10 ile %40 arasındaysa, ülke 2 puan alır.
- %10'dan az özel mülkiyet:
 - Eğer özel mülkiyet oranı %10'un altındaysa, ülke 0 puan alır.

Özel sektörün bankacılık sektöründe ağırlıklı olduğu ülkeler, ekonomik özgürlük açısından daha yüksek puan almaktadır. Çünkü bu, piyasa mekanizmalarının serbestçe çalıştığını ve devlet müdahalesinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Devletin bankacılık sektöründeki mülkiyeti yüksek olan ülkeler ise daha düşük puan alır; çünkü bu, piyasa ekonomisinin kısıtlandığını ve ekonomik özgürlüğün azaldığını gösterir.

Bu bileşen, bir ülkenin bankacılık sistemindeki mülkiyet yapısının ne kadar rekabetçi ve piyasa dostu olduğunu ölçer. Özel mülkiyetin yüksek olduğu bankacılık sistemleri, kredi arzının daha verimli dağıtılmasına ve daha dinamik bir finansal sisteme işaret eder.

3.5.1.2. Özel Sektör Kredisi

Özel sektör kredisi, bir ülkede bankacılık sisteminde verilen toplam kredilerin ne kadarının özel sektöre gittiğini ölçer. Özel sektörün krediye erişiminin serbest olması, ekonomik faaliyetlerin finansmanını artırır ve ekonomik özgürlüğü destekler. Devletin ekonomiye müdahalesi düşükse ve özel sektörün finansal kaynaklara erişimi serbestse, bu durum ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu gösterir.

Bu bileşen iki farklı şekilde hesaplanabilir:

1. Eğer veri mevcutsa;

Özel sektör kredisi, hükümetin bütçe açığının gayrisafi tasarruflara oranı ile ölçülür. Oran küçüldükçe (bütçe açığı küçüldükçe) ülke daha yüksek bir puan alır.

Puanlama şu formülle yapılır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.5.1.2.1)$$

Burada V_i , açığın brüt tasarruflara oranının (mutlak değerini) temsil eder. $V_{\max} = \%100$ ve $V_{\min} = \%0$ olarak belirlenmiştir.

2. Eğer bütçe açığı verisi mevcut değilse;

Bileşen, bankacılık sektöründe kullanılan toplam kredinin ne kadarının özel sektöre gittiğine dayanır. Başka bir ifadeyle, özel sektöre verilen kredi oranı ne kadar yüksekse, ekonomik özgürlük puanı o kadar yüksek olur.

Puanlama şu formülle yapılır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.5.1.2.2)$$

Burada V_i , ülkenin toplam yurtiçi kredisinin özel sektöre ayrılan payını temsil eder. $V_{max} = \%99.9$ ve $V_{min} = \%10$ olarak belirlenmiştir. Özel sektöre sağlanan kredi oranı arttıkça, ülke daha yüksek bir puan alır.

Özel sektöre verilen kredilerin büyük çoğunluğu bankacılık sisteminde yer alıyorsa, ülke yüksek puan almaktadır. Bu, özel sektörün finansmana erişiminin serbest olduğunu ve ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Eğer devlet müdahalesi yüksekse ve bankalar daha çok kamu sektörüne kredi veriyorsa, ülke daha düşük puan almaktadır ki bu da ekonomik özgürlüğün kısıtlandığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, özel sektörün finansal kaynaklara erişiminin ne kadar kolay olduğunu ve devletin kredi piyasasındaki rolünü değerlendirmeyi amaçlar. Özel sektörün krediye serbest erişimi, rekabetçi bir iş ortamı yaratır ve ekonomik faaliyetlerin büyümesini teşvik eder.

3.5.1.3. Faiz Oranı Kontrolleri/Negatif Reel Faiz Oranları

Faiz oranı kontrolleri / negatif reel faiz oranları bileşeni, bir ülkede faiz oranlarının piyasa tarafından mı yoksa hükümet tarafından mı kontrol edildiğini ve reel faiz oranlarının negatif olup olmadığını ölçer. Faiz oranlarının devlet tarafından kontrol edilmesi ve negatif reel faiz oranlarının varlığı, piyasa mekanizmalarının işleyişini bozarak ekonomik özgürlüğü azaltır. Reel faiz oranları, enflasyon etkisi dikkate alındığında tasarrufların ve yatırımların getirisini yansıtır; bu nedenle, negatif reel faiz oranları ekonomik dengesizliklere yol açabilir.

Bu bileşen, şu kriterlere göre puanlanır:

- Faiz oranları tamamen piyasa tarafından belirleniyorsa, para politikası istikrarlıysa ve reel mevduat ve kredi faiz oranları makul aralıktaysa (pozitif), ülke 10 puan alır.
- Faiz oranları genellikle piyasa tarafından belirleniyor ama reel faiz oranları bazen hafif negatifse (örneğin %5'in altında) ya da mevduat ve kredi oranları arasındaki fark büyükse (örneğin %8 veya daha fazla), ülkeye 8 puan verilir.
- Reel mevduat ya da kredi faiz oranları sürekli tek haneli negatif ise veya bu oranlar devlet tarafından düzenleniyorsa, puan 6 olur.
- Mevduat ve kredi faiz oranları devlet tarafından sabitlenmişse ve reel oranlar sürekli olarak negatifse (tek haneli), ülkeye 4 puan verilir.
- Reel mevduat ya da kredi faiz oranları sürekli çift haneli negatif ise ülke 2 puan alır.

- Mevduat ve kredi faiz oranları devlet tarafından sabitlenmiş ve reel oranlar sürekli çift haneli negatif ise veya hiperenflasyon neredeyse kredi piyasasını yok etmişse, ülkeye 0 puan verilir.

Faiz oranlarının serbestçe piyasa tarafından belirlendiği ve reel faiz oranlarının pozitif olduğu ülkeler daha yüksek puan almaktadır. Bu, ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Faiz oranlarının devlet tarafından kontrol edildiği veya reel faiz oranlarının sürekli negatif olduğu ülkeler ise daha düşük puan almakta ve bu da piyasa mekanizmalarının zayıf olduğunu ve ekonomik özgürlüğün kısıtlandığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, bir ülkede sermaye piyasalarının ne kadar serbestçe çalıştığını ve yatırımcılar ile tasarruf sahiplerinin sermaye getirisini güvence altına alıp alamadığını ölçer. Serbest faiz oranları ve pozitif reel faiz oranları, sermaye birikimini ve ekonomik büyümeyi teşvik eder.

3.5.2. İşgücü Piyasası Düzenlemeleri

Bu bileşen, işgücü piyasasında hükümetin müdahale düzeyini ve işgücü piyasası düzenlemelerinin esnekliğini değerlendirir.

3.5.2.1. İşe Alım Düzenlemeleri ve Asgari Ücret

İşe alım düzenlemeleri ve asgari ücret, bir ülkede işverenlerin çalışanları işe alma süreçlerindeki yasal kısıtlamaları ve çalışanlar için belirlenen asgari ücret politikalarını ölçer. Bu düzenlemeler işgücü piyasasının esnekliği üzerinde doğrudan etkili olup, yüksek düzeyde kısıtlayıcı düzenlemeler ekonomik özgürlüğü azaltıcı bir faktör olarak kabul edilir. Ülkeler, işe alımın esnekliği ve asgari ücretin işçi başına katma değerle olan oranına göre puanlanır.

Bu bileşen, aşağıdaki üç unsura dayanarak puanlanır:

- Sürekli görevler için belirli süreli sözleşmelerin yasaklanması:
 - Eğer belirli süreli sözleşmeler sürekli görevler için yasaklanmışsa, ülke 1 puan alır.
 - Eğer belirli süreli sözleşmeler herhangi bir görev için kullanılabiliriyorsa, ülke 0 puan alır.
- Belirli süreli sözleşmelerin maksimum süresi:
 - Belirli süreli sözleşmelerin maksimum süresi 3 yıldan azsa, ülke 1 puan alır.
 - Süre 3 yıl veya daha fazla ama 5 yıldan azsa, ülke 0.5 puan alır.

- Belirli süreli sözleşmeler 5 yıl veya daha fazla sürebiliyorsa, ülke 0 puan alır.
- Asgari ücretin işçi başına katma değere oranı:
 - Eğer bir çırak ya da ilk kez işe alınan bir işçi için belirlenen asgari ücret, işçi başına ortalama katma değer %75 veya daha fazlasına eşitse, ülke 1 puan alır.
 - Bu oran %50 ile %75 arasında ise, ülke 0.67 puan alır.
 - Oran %25 ile %50 arasındaysa, ülke 0.33 puan alır.
 - Eğer oran %25'ten az ise, ülke 0 puan alır.

İşe alım süreçlerinin esnek olduğu, belirli süreli sözleşmelerin ve deneme süresi düzenlemelerinin sınırlı olduğu ve asgari ücretin işgücü piyasasını aşırı derecede etkilemediği ülkeler daha yüksek puan almaktadır. Bu durum, ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Katı işe alım düzenlemeleri ve yüksek asgari ücret uygulamalarının olduğu ülkeler ise daha düşük puan almaktadır. Bu da işgücü piyasasının esnek olmadığını ve ekonomik özgürlüğün azaldığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, işgücü piyasasının ne kadar esnek olduğunu ve işverenlerin işgücü üzerindeki maliyetlerini kontrol edebilme derecelerini değerlendirmeye çalışır. İşe alım ve ücret düzenlemeleri ne kadar serbestse, ekonomik özgürlük de o kadar yüksektir

3.5.2.2. İşe Alım ve İşten Çıkarma Düzenlemeleri

İşe alım ve işten çıkarma düzenlemeleri, bir ülkede işverenlerin çalışanları işe alırken ve işten çıkarırken karşılaştığı yasal kısıtlamaları ve süreçleri ölçen bir bileşendir. İşgücü piyasasındaki esneklik, bu düzenlemelerin ne kadar katı veya serbest olduğuna bağlıdır. Yüksek düzeyde kısıtlayıcı düzenlemeler işgücü piyasasının esnekliğini azaltır ve ekonomik özgürlüğü olumsuz etkiler.

İşe alım düzenlemeleri, işverenlerin çalışanları işe alma sürecindeki yasal yükümlülüklerini içerir. İşverenlerin yeni çalışanları işe alırken ne kadar serbest olduğu ve belirli sınırlamalarla karşılaşp karşılaşmadığı önemlidir. Aşağıdaki unsurlar bu bileşende değerlendirilir:

- Belirli süreli sözleşmelerin kullanımı: Bazı ülkelerde belirli süreli iş sözleşmeleri sadece belirli durumlarda kullanılabilir. Bu sınırlamalar işgücü piyasasının esnekliğini kısıtlar.

- Deneme süresi uzunluğu ve koşulları: İşe alımda deneme süresi düzenlemeleri, işverenlerin çalışanları işe alırken daha esnek olmalarına izin verir.

İşten çıkarma düzenlemeleri, işverenlerin çalışanları işten çıkarırken karşılaştığı yasal engelleri ve maliyetleri içerir. Bu düzenlemeler, işletmelerin çalışan sayılarını iş koşullarına göre ayarlama yeteneklerini etkiler. Aşağıdaki unsurlar işten çıkarma sürecinde dikkate alınır:

- Kıdem tazminatı yükümlülükleri: İşverenlerin çalışanları işten çıkardıklarında ödemek zorunda oldukları tazminatlar işgücü piyasası esnekliğini sınırlandırabilir.
- İşten çıkarma gerekçeleri ve bildirim süresi: İşverenlerin çalışanları işten çıkarabilmesi için belirli yasal prosedürleri izleme zorunluluğu (örneğin önceden bildirim süresi veya geçerli gerekçeler).

Bu bileşen, GCR'den alınan bir soruya dayanmaktadır:

- Ülkenizde çalışanların işe alınması ve işten çıkarılması, düzenlemeler nedeniyle ne ölçüde kısıtlanmaktadır?
 - Eğer işe alma ve işten çıkarma süreci tamamen işverenlerin takdirine bırakılmışsa, ülke yüksek bir puan alır (7 puan).
 - Eğer bu süreçler sıkı yasal düzenlemeler nedeniyle büyük ölçüde kısıtlanmışsa, ülke düşük bir puan alır (1 puan).

Bu sorunun yanıtları, 1'den 7'ye kadar olan bir ölçekten alınır ve daha sonra bu ölçek, 0 ile 10 arasında olacak şekilde dönüştürülür.

$$\text{Puan} = \frac{\text{GCR}_i - 1}{6} \times 10 \quad (3.5.2.2.1)$$

Burada GCR_i , ülkenin, GCR'deki işe alım ve işten çıkarma düzenlemeleri için aldığı puandır. 1, minimum kısıtlama seviyesi, 7 ise maksimum esneklik seviyesi olarak alınmıştır.

İşe alım ve işten çıkarma süreçlerinin esnek olduğu ülkeler, işverenlerin çalışan sayılarını piyasa koşullarına göre hızlı bir şekilde ayarlayabilmesine olanak tanıdığı için daha yüksek puan almaktadır. Bu, ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Katı işe alım ve işten çıkarma düzenlemelerinin olduğu ülkeler ise işgücü piyasasının esnek olmadığı ve ekonomik özgürlüğün kısıtlandığı yerler olarak kabul edilmektedir.

Bu bileşen, işgücü piyasasındaki yasal düzenlemelerin işletmelerin karar alma süreçleri üzerindeki etkisini ve ekonomik özgürlüğü nasıl şekillendirdiğini değerlendirir.

Esnek işgücü piyasaları, işverenlerin iş koşullarına daha hızlı uyum sağlamasına ve ekonomik faaliyetlerin daha serbest bir şekilde yürütülmesine olanak tanır

3.5.2.3. Merkezî Toplu Pazarlık

Merkezî toplu pazarlık, bir ülkede ücretlerin ve çalışma koşullarının ne kadar merkezî bir pazarlık süreci ile belirlendiğini ölçer. Merkezî toplu pazarlık, sendikalar ve işverenler arasında ulusal veya sektörel düzeyde yapılan pazarlıkları ifade eder. Bu tür merkezî düzenlemeler, işgücü piyasasının esnekliğini azaltabilir ve işverenlerin bireysel iş sözleşmeleri üzerinde daha az kontrol sahibi olmalarına neden olabilir ki bu da ekonomik özgürlüğü olumsuz etkileyebilir.

Bu bileşen, ücretler ve çalışma koşullarının merkezî düzeyde mi, yoksa daha esnek bir şekilde şirketler bazında mı belirlendiğini değerlendirir. Merkezi toplu pazarlık süreçlerinde:

- Ücretler ve işçi hakları geniş çapta, örneğin ulusal düzeyde veya sektörel düzeyde sendikalar ve işveren örgütleri arasında pazarlık yoluyla belirlenir.
- İşverenlerin bireysel iş sözleşmeleri yapma esnekliği sınırlanır ve işgücü piyasasının genelinde tek tip kurallar uygulanır.

Bileşen, GCR'den alınan bir soruya dayanmaktadır:

- "Ülkenizdeki ücretler merkezi bir pazarlık süreci ile mi belirleniyor (= 1) yoksa her bir şirket mi karar veriyor (= 7)?"

Eğer ücretler merkezi bir pazarlık süreci ile belirleniyorsa (merkezî toplu pazarlık), ülke düşük bir puan alır. Eğer her bir şirket kendi ücret politikalarına karar verebiliyorsa (ücretler bireysel şirketler tarafından belirleniyorsa), ülke yüksek bir puan alır.

$$\text{Puan} = \frac{\text{GCR}_i - 1}{6} \times 10 \quad (3.5.2.3.1)$$

Burada GCR_i , ülkenin GCR'deki merkezî toplu pazarlık düzeyi için aldığı puandır. 1, en merkezî pazarlık sistemini; 7 ise en esnek, bireysel şirket düzeyinde ücret belirleme sistemini ifade eder.

Merkezi toplu pazarlık sistemlerinin olmadığı ve işverenlerin bireysel olarak çalışanlarıyla pazarlık yapabildiği ülkeler, işgücü piyasasındaki esneklik sayesinde daha yüksek puan almaktadır. Bu da ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu gösterir. Toplu pazarlıkların merkezî düzeyde uygulandığı ülkeler, işgücü piyasasında daha az esneklik

olduğu için daha düşük puan almakta ve bu da ekonomik özgürlüğün kısıtlandığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, bir ülkede ücretlerin ve çalışma koşullarının ne kadar merkezî bir süreçle belirlendiğini ve işverenlerin bireysel iş gücü yönetimi üzerindeki kontrolünü değerlendiren bir ölçüttür. Daha esnek bir işgücü piyasası, ekonomik özgürlüğü artırıcı bir faktör olarak kabul edilir.

3.5.2.4. Çalışma Saatleri Düzenlemeleri

Çalışma saatleri düzenlemeleri, bir ülkede işçilerin çalışma saatleri üzerindeki yasal kısıtlamaların ne kadar katı veya esnek olduğunu ölçen bir bileşendir. Bu düzenlemeler, haftalık çalışma saatleri, fazla mesai, tatil günlerinde çalışma ve gece çalışması gibi konuları kapsar. Çalışma saatlerine yönelik sıkı düzenlemeler, işgücü piyasasının esnekliğini azaltabilir ve ekonomik özgürlüğü sınırlayabilir. Çünkü işverenler çalışma saatlerini piyasa koşullarına göre ayarlamakta zorluk yaşayabilirler.

Bu bileşen, Dünya Bankası'nın DBP verilerinden alınan beş bileşene dayanır:

- Gece çalışması için kısıtlamalar:
 - Eğer gece çalışması kısıtlanmışsa, ülkeye 1 puan verilir; aksi takdirde 0 puan alır.
- Tatil günlerinde çalışma kısıtlamaları:
 - Eğer tatil günlerinde çalışma kısıtlanmışsa, ülkeye 1 puan verilir; aksi takdirde 0 puan alır.
- Haftalık çalışma süresi:
 - Eğer haftalık çalışma süresi 5.5 gün veya daha fazlaysa, ülke 1 puan alır; aksi durumda 0 puan alır.
- Fazla mesai kısıtlamaları:
 - Eğer fazla mesai kısıtlanmışsa, ülkeye 1 puan verilir; aksi takdirde 0 puan alır.
- Yıllık izin süresi:
 - Eğer çalışanlara ortalama 21 gün veya daha fazla ücretli izin veriliyorsa, ülke 1 puan alır; aksi durumda 0 puan alır.

Bu beş bileşen toplanır ve toplam ne kadar çok düzenleme varsa, puan o kadar düşük olur. Ülkenin aldığı puan, bu düzenlemelerin sayısına bağlı olarak 0 ile 10 arasında değişir:

- Eğer hiçbir kısıtlama yoksa, ülke 10 puan alır.
- 1 düzenleme varsa 8 puan, 2 düzenleme varsa 6 puan, 3 düzenleme varsa 4 puan, 4 düzenleme varsa 2 puan ve 5 düzenleme varsa 0 puan verilir.

Çalışma saatleri düzenlemelerinin esnek olduğu ülkeler, işverenlerin çalışma saatlerini çalışanlarının ihtiyaçlarına ve piyasa koşullarına göre düzenleyebilmesi nedeniyle daha yüksek puan almaktadır. Bu, ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu gösterir. Katı çalışma saatleri düzenlemelerinin olduğu ülkeler, işgücü piyasasındaki esnekliğin düşük olması nedeniyle daha düşük puan alır; bu da işverenlerin çalışma saatlerini düzenleme esnekliğini kısıtlar ve ekonomik özgürlüğü azaltır.

Bu bileşen, bir ülkedeki işgücü piyasasının çalışma saatleri üzerindeki yasal düzenlemelere ne kadar tabi olduğunu ve bu düzenlemelerin işgücü piyasasının esnekliğini nasıl etkilediğini ölçer. Daha az düzenleme, işgücü piyasasının daha serbest çalışmasını sağlar ve ekonomik özgürlüğü artırır.

3.5.2.5. İşçi Çıkarma Maliyetleri

İşçi çıkarma maliyetleri, işçilerin işten çıkarılması durumunda işverenlerin karşılaştığı zorunlu maliyetleri ölçen bir bileşendir. Bu maliyet, işçinin 10 yıllık kıdemi olduğu varsayımı altında, işverenin işten çıkarma sırasında karşılaması gereken önceden bildirim süresi, kıdem tazminatı ve diğer yasal yükümlülükleri kapsar. İşten çıkarma maliyetlerinin yüksek olması, işgücü piyasasının esnekliğini azaltır ve işverenlerin çalışan sayılarını piyasa koşullarına göre ayarlamalarını zorlaştırır ki bu da ekonomik özgürlüğü kısıtlayabilir.

Bu bileşen, Dünya Bankası'nın DBP verilerine dayanarak şu bileşenleri içerir:

- İşten çıkarma için önceden bildirim süresi:
 - İşçiyi işten çıkarmadan önce işverenden istenen süre.
- Kıdem tazminatı:
 - İşten çıkarılan işçiye ödenmesi gereken tazminat.
- Cezalar:
 - İşten çıkarmada işverenin karşılaşılabileceği diğer cezalar veya yükümlülükler.

Bu bileşenin puanı, işten çıkarma maliyetinin haftalık ücret cinsinden ölçülmesiyle belirlenir. Puanlama şu formüle göre yapılır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.5.2.5.1)$$

Burada V_i , işten çıkarma maliyetidir (haftalık ücret cinsinden ölçülür). V_{max} ve V_{min} , sırasıyla 58 hafta ve 0 hafta olarak belirlenmiştir (bu değerler 2005 yılındaki ortalamanın 1.5 standart sapması ile hesaplanmıştır). Eğer işten çıkarma maliyeti 58 hafta veya daha fazlaysa, ülke 0 puan alır. İşten çıkarma maliyeti 0 haftaysa, ülke 10 puan alır.

İşten çıkarma maliyetlerinin düşük olduğu ülkeler, işverenlerin işgücü sayısını piyasa koşullarına göre kolayca düzenleyebilmesine olanak tanıdığı için daha yüksek puan alır. Bu, ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. İşten çıkarma maliyetlerinin yüksek olduğu ülkeler ise işgücü piyasasının esnek olmadığını gösterir ve işverenler üzerindeki yükler nedeniyle daha düşük puan alır; bu da ekonomik özgürlüğün kısıtlandığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, işgücü piyasasının ne kadar esnek olduğunu ve işverenlerin çalışanları işten çıkarma konusundaki maliyet yükümlülüklerini ölçer. Esnek işgücü piyasaları, ekonomik faaliyetlerin daha dinamik olmasını sağlar ve işverenlerin piyasa koşullarına hızla uyum göstermesine olanak tanır.

3.5.2.6. Zorunlu Askerlik

Zorunlu askerlik, bir ülkede vatandaşların askeri hizmete zorunlu tutulup tutulmadığını ve zorunlu askerliğin süresini ölçen bir bileşendir. Zorunlu askerlik, bireylerin işgücü piyasasına katılımını engelleyerek ekonomik özgürlüğü kısıtlayıcı bir faktör olarak kabul edilir. Ayrıca, zorunlu askerlik, hükümetin işgücü üzerinde doğrudan bir kontrol mekanizması olarak değerlendirilir.

Bu bileşen, zorunlu askerliğin varlığı ve süresine göre puanlanır:

- Zorunlu askerlik yoksa:
 - Eğer bir ülkede zorunlu askerlik uygulanmıyorsa, ülke 10 puan alır.
- 6 aydan az süreli zorunlu askerlik:
 - Eğer zorunlu askerlik süresi 6 ay veya daha kısaysa, ülke 5 puan alır.
- 6-12 ay süreli zorunlu askerlik:
 - Eğer zorunlu askerlik süresi 6 aydan fazla ama 12 aydan kısa ise, ülke 3 puan alır.
- 12-18 ay süreli zorunlu askerlik:
 - Eğer zorunlu askerlik süresi 12 aydan fazla ama 18 aydan kısa ise, ülke 1 puan alır.
- 18 aydan uzun süreli zorunlu askerlik:

- Eğer zorunlu askerlik süresi 18 aydan fazla ise, ülke 0 puan alır.
- Askerlik zorunlu ama uygulanmıyorsa:
 - Eğer bir ülkede zorunlu askerlik yasası bulunmasına rağmen bu yasa sıkı bir şekilde uygulanmıyorsa ya da askerlik hizmetinin süresi belirlenemiyorsa, ülke 3 puan alır.
- Sivil alternatifler mevcutsa:
 - Eğer bir ülkenin zorunlu hizmeti, açıkça tanımlanmış askeri olmayan seçenekler sunuyorsa (örneğin sivil hizmet gibi), ülke 5 puan alır.

Bu bileşen, bireylerin zorunlu askerlik nedeniyle işgücü piyasasından geçici olarak çekilmesini ve devletin işgücü piyasasına müdahalesini yansıtmaktadır. Zorunlu askerlik süresi kısa olan veya hiç zorunlu askerlik bulunmayan ülkeler daha yüksek ekonomik özgürlük puanı alır.

Bileşen, bir ülkenin vatandaşlarına askeri hizmeti dayatıp dayatmadığını ve bu hizmetin süresinin bireylerin ekonomik faaliyetlerine nasıl etki ettiğini değerlendirir. Zorunlu askerliğin olmadığı ülkeler, ekonomik özgürlük açısından daha avantajlıdır. Çünkü bireylerin işgücü piyasasına katılımı ve zamanlarını serbestçe kullanma olanakları daha fazladır.

3.5.3. İş Dünyası Düzenlemeleri

Bu bileşen, iş yapmanın kolaylığı ve iş dünyasının düzenlemelerle ne kadar karşılaştığını değerlendirir.

3.5.3.1. İdarî Gereklilikler

İdarî gereklilikler, bir ülkede iş dünyasının devlet tarafından talep edilen bürokratik düzenlemelere ve gereksinimlere uymak için karşılaştığı zorlukları ve yükleri ölçen bir bileşendir. İdarî gereklilikler, iş kurma, işletme yönetimi ve iş yapma süreçlerinde gerekli olan izinler, düzenleyici belgeler ve raporlamalar gibi prosedürleri içerir. Bu tür bürokratik yüklerin fazla olması, işletmelerin verimli çalışmasını engelleyebilir ve ekonomik özgürlüğü azaltır.

Bu bileşen, GCR'den alınan bir soruya dayanır:

- Ülkenizde devlet tarafından belirlenen idari gereksinimlere (izinler, düzenlemeler, raporlama) uyum sağlamak ne kadar zahmetlidir? (1 = Çok zahmetli, 7 = Hiç zahmetli değil)

- Eğer idari gereksinimler çok karmaşık ve zahmetli ise, ülke düşük bir puan alır.
- Eğer bu gereksinimlere uyum sağlamak kolay ve az zahmetli ise, ülke yüksek bir puan alır.

$$\text{Puan} = \frac{\text{GCR}_i - 1}{6} \times 10 \quad (3.5.3.1.1)$$

Burada GCR_i , ülkenin GCR 'deki idarî gereklilikler konusunda aldığı puandır. 1, en zahmetli durumu; 7 ise en kolay durumu temsil eder.

İdarî gereksinimlerin minimum olduğu ve iş yapma süreçlerinin kolay olduğu ülkeler daha yüksek puan alır; bu da iş dünyasının serbestçe faaliyet gösterebildiğini ve ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. İdarî yüklerin ve bürokratik engellerin fazla olduğu ülkeler ise daha düşük puan almaktadır. Bu, işletmelerin bürokrasiye çok fazla zaman ve kaynak harcadığını ve ekonomik özgürlüğün azaldığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, iş dünyasının hükümet tarafından talep edilen idari ve bürokratik süreçlerle ne kadar uğraşmak zorunda olduğunu değerlendirir. Daha az bürokratik yük, işletmelerin daha verimli çalışmasına olanak tanır ve ekonomik özgürlüğü artırır.

3.5.3.2. Bürokrasi Maliyetleri

Bürokrasi maliyetleri, bir ülkede işletmelerin hükümetin bürokratik düzenlemelerine ve idarî süreçlerine uyum sağlamak için katlandıkları maliyetleri ölçen bir bileşendir. Bürokrasi maliyetleri, iş dünyasının verimli çalışmasını engelleyen idarî yükler, gereksiz prosedürler ve karmaşık düzenleyici süreçler nedeniyle artar. Bu tür maliyetlerin yüksek olması, iş yapma kolaylığını zorlaştırır ve ekonomik özgürlüğü kısıtlar.

Bu bileşen, IHS Markit tarafından sağlanan "Regulatory Burden Risk Ratings" (Mevzuat Yükü Risk Derecelendirmeleri) verilerine dayanır. Bu veriler, çeşitli sektörlerde düzenleyici uyum maliyetlerini ve bürokratik verimsizlikleri ölçer. Sektörler arasında farklılık gösteren bu düzenleyici yükler, ülkenin genel ekonomik faaliyetleri üzerindeki etkisine göre ağırlıklandırılır.

- Daha yüksek düzenleyici yük ve bürokratik maliyetler, daha düşük bir ekonomik özgürlük puanı ile sonuçlanır.
- Daha düşük bürokratik maliyetler ve şeffaf bir düzenleyici ortam, daha yüksek bir puan sağlar.

Puanlama şu formüle göre yapılır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.5.3.2.1)$$

Burada V_i , ülkenin bürokratik yük riskini gösteren puanıdır. V_{\max} ve V_{\min} , sırasıyla 5 ve 0.5 olarak belirlenmiştir.

Bürokrasi maliyetlerinin düşük olduğu ülkeler, işletmelerin daha serbestçe faaliyet gösterdiği ve ekonomik faaliyetlerin daha hızlı ve verimli bir şekilde yürütüldüğü yerler olarak kabul edilmektedir. Bu ülkeler, daha yüksek puan alır. Bürokrasi maliyetlerinin yüksek olduğu ve işletmelerin karmaşık düzenlemeler ve gereksiz prosedürlerle uğraşmak zorunda kaldığı ülkeler ise daha düşük puan almaktadır; bu da ekonomik özgürlüğün kısıtlandığını gösterir.

Bu bileşen, bir ülkenin iş dünyasının karşılaştığı bürokratik engellerin ve düzenleyici maliyetlerin ne kadar fazla olduğunu ve bunun işletmelerin verimliliği üzerindeki etkisini ölçer. Daha düşük bürokrasi maliyetleri, iş yapma kolaylığını artırır ve ekonomik özgürlüğü teşvik eder.

3.5.3.3. İş Kurma

İş kurma, bir ülkede yeni bir iş kurma sürecinin zorluklarını, maliyetlerini ve gereken zamanı ölçen bir bileşendir. Bu bileşen, iş kurma sürecinde karşılaşılan bürokratik engeller, düzenleyici gereksinimler ve finansal yükümlülükler gibi unsurları değerlendirir. İş kurmanın zor, zaman alıcı ve maliyetli olduğu ülkeler, ekonomik özgürlük açısından daha düşük puan alır; çünkü girişimciliğin önündeki engeller artar.

Bu bileşen üç alt bileşenden oluşur:

- İş kurma süresi (zaman maliyeti):
 - Yeni bir şirket kurmak için gerekli düzenlemelere uyum sağlama süresi (gün cinsinden) ölçülür.
- İş kurma maliyeti (parasal maliyet):
 - Düzenleyici otoritelere ödenen ücretler (kişi başına gelir oranı olarak) ölçülür.
- Asgarî sermaye gereksinimi:
 - Yeni bir şirket kurarken bankaya yatırılması gereken asgari sermaye miktarı (kişi başına gelir oranı olarak) ölçülür.

Bu üç bileşen 0 ile 10 arasında puanlanır ve her biri şu formüle göre hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.5.3.3.1)$$

Burada V_i , her bir bileşenin değerini temsil eder (süre, maliyet veya asgarî sermaye). V_{\max} ve V_{\min} , her bir bileşen için belirlenen üst ve alt sınırları ifade eder:

- Süre için: 104 gün (maksimum) ve 0 gün (minimum),
- Maliyet için: kişi başına gelir oranında %317 (maksimum) ve %0 (minimum),
- Asgari sermaye gereksinimi için: kişi başına gelir oranında %1017 (maksimum) ve %0 (minimum).

Her bir bileşenin puanlarının ortalaması alınarak nihai puan oluşturulur. Bu puan, bir ülkede iş kurmanın ne kadar kolay veya zor olduğunu gösterir.

İş kurma sürecinin kolay ve hızlı olduğu ülkeler, girişimciler için cazip bir ortam sunar ve daha yüksek puan alır. Bu durum, ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. İş kurma sürecinin zor, pahalı ve zaman alıcı olduğu ülkeler ise daha düşük puan alır ki bu da girişimcilik faaliyetlerinin zorlaştığını ve ekonomik özgürlüğün azaldığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, bir ülkede iş kurmanın ne kadar kolay olduğunu ve bürokratik süreçlerin yeni işletmelerin kurulmasını ne ölçüde zorlaştırdığını değerlendirir. Girişimciliğin teşvik edildiği ve iş kurmanın kolay olduğu ülkeler, ekonomik faaliyetlerin büyümesini ve çeşitlenmesini sağlayarak ekonomik özgürlüğü artırır.

3.5.3.4. Tarafsız Kamu Yönetimi

Tarafsız kamu yönetimi, bir ülkede kamu hizmetlerinin vatandaşlara ve işletmelere eşit ve tarafsız bir şekilde sunulup sunulmadığını ölçen bir bileşendir. Tarafsız kamu yönetimi, devlet yetkililerinin kararlarının ve kamu hizmetlerinin siyasî, kişisel ya da kurumsal çıkarlar yerine yasalara ve düzenlemelere dayalı olarak verildiğini gösterir. Tarafsız ve etkili bir kamu yönetimi, ekonomik özgürlüğün önemli bir bileşenidir. Çünkü bu, işletmelerin ve bireylerin devletle olan ilişkilerinde adil muamele görmelerini sağlar.

Bu bileşen, V-Dem veri tabanından alınan "Rigorous and Impartial Public Administration" (Sıkı ve Tarafsız Kamu Yönetimi) verilerine dayanır. Eğer kamu yönetiminde kayırmacılık, eş-dost kayırma ve ayrımcılık yaygınsa, ülke daha düşük bir puan alır. Kamu yönetimi tarafsız ve objektifse, ülke daha yüksek bir puan alır.

Bu bileşenin puanı, mevcut ham verinin 0 ile 10 arasında bir ölçeğe dönüştürülmesiyle hesaplanır. Formül şu şekildedir:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.5.3.4.1)$$

Burada V_i , ülkenin tarafsız kamu yönetimi için aldığı ham puandır. V_{\max} ve V_{\min} , sırasıyla 4.0 ve 0 olarak belirlenmiştir.

Kamu yönetiminin tarafsız ve yolsuzluktan uzak olduğu ülkeler, işletmelerin ve bireylerin adil bir şekilde muamele gördüğü, hukukun üstünlüğünün sağlandığı yerlerdir ve bu ülkeler daha yüksek puan alır. Bu durum, ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Yolsuzluğun yaygın olduğu, kamu yönetiminin tarafsız olmadığı ve kişisel çıkarların ön planda olduğu ülkeler ise daha düşük puan alır. Bu, ekonomik özgürlüğün azaldığına işaret etmektedir.

Bu bileşen, bir ülkede kamu hizmetlerinin ne kadar tarafsız ve adil bir şekilde sunulduğunu, devlet müdahalelerinin kişisel veya siyasî baskılardan ne kadar bağımsız olduğunu değerlendirir. Tarafsız kamu yönetimi, işletmeler ve bireyler için güvenilir bir iş ortamı yaratarak ekonomik özgürlüğü destekler.

3.5.3.5. Lisans Sınırlamaları

Lisans sınırlamaları, bir ülkede işletmelerin ve bireylerin belirli faaliyetlerde bulunabilmek için almak zorunda olduğu lisanslar ve izinler üzerindeki düzenleyici kısıtlamaları ve zorlukları ölçen bir bileşendir. Lisans ve izin gereksinimleri, girişimcilerin ve işletmelerin faaliyetlerini başlatmasını veya genişletmesini zorlaştırabilir. Sıkı lisans düzenlemeleri, ekonomik özgürlüğü kısıtlayabilir; çünkü girişimciliği teşvik etmeyen, zaman ve maliyet açısından yük getiren bürokratik engeller oluşturur.

Bu bileşen, Dünya Bankası'nın DBP verilerine dayanır ve iki temel alt bileşeni içerir:

- Lisans alma süresi (zaman maliyeti):
 - Standart bir depo inşa etmek için lisans almak için gereken takvim günleri sayılır.
- Lisans alma maliyeti (parasal maliyet):
 - Lisans almak için yapılan ödemeler, kişi başına düşen gelir oranı olarak ölçülür.

Bu iki alt bileşen 0 ile 10 arasında puanlanır ve her biri şu formüle göre hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.5.3.5.1)$$

Burada V_i , her bir bileşenin değerini temsil eder (zaman veya maliyet). V_{\max} ve V_{\min} , her bir bileşen için belirlenen üst ve alt sınırları ifade eder:

- Zaman maliyeti için: 363 gün (maksimum) ve 56 gün (minimum),
- Maliyet için: kişi başına düşen gelir oranında %2763 (maksimum) ve %0 (minimum).

Bu iki puan daha sonra ortalanarak nihai puan elde edilir.

Lisans alma süreçlerinin basit ve düşük maliyetli olduğu ülkeler, girişimcilik ve iş yapma kolaylığını teşvik etmekte ve bu da ekonomik özgürlüğü artırmaktadır. Dolayısıyla bu ülkeler daha yüksek puan alır. Lisans süreçlerinin karmaşık, zaman alıcı ve maliyetli olduğu ülkeler ise ekonomik faaliyetlerin önündeki engellerin fazla olduğunu gösterir; bu da ekonomik özgürlüğü azaltır ve ülkeler daha düşük puan alır.

Bu bileşen, bir ülkede lisans ve izin süreçlerinin iş yapma üzerindeki etkisini ve işletmelerin piyasaya girişini ne kadar zorlaştırdığını değerlendirir. Lisans ve izin gereksinimlerinin az olduğu ülkeler, iş dünyasının gelişmesi için daha elverişli bir ortam sağlar ve bu da ekonomik özgürlüğü destekler.

3.5.3.6. Vergi Uyum Maliyeti

Vergi uyum maliyeti, bir ülkede işletmelerin ve bireylerin vergi yükümlülüklerini yerine getirmek için katlandıkları maliyetleri ve zorlukları ölçen bir bileşendir. Vergi uyum maliyetleri, vergi beyannamelerinin hazırlanması, vergi ödemelerinin yapılması ve vergi mevzuatına uyum sağlamak için gereken zaman ve para gibi unsurları içerir. Yüksek vergi uyum maliyetleri, iş yapma kolaylığını azaltır ve ekonomik özgürlüğü kısıtlar; çünkü işletmelerin kaynakları daha verimli kullanmalarını engeller.

Bu bileşen, bir işletmenin kurumlar vergisi, katma değer vergisi veya satış vergisi ve işgücü vergisi beyannamelerini hazırlamak, dosyalamak ve ödemek için yıllık olarak harcadığı saat cinsinden sürenin ölçüldüğü Dünya Bankası'nın DBP verilerine dayanır. Vergi uyum maliyeti, 0 ile 10 arasında puanlanır ve şu formüle göre hesaplanır:

$$\text{Puan} = \frac{V_{\max} - V_i}{V_{\max} - V_{\min}} \times 10 \quad (3.5.3.6.1)$$

Burada V_i , vergi uyumu için harcanan saat sayısını gösterir. V_{max} ve V_{min} , sırasıyla 892 saat (maksimum) ve 0 saat (minimum) olarak belirlenmiştir. Bu değerler, 2005 yılındaki ortalamanın 1.5 standart sapmasıyla hesaplanmıştır.

Vergi uyum maliyetlerinin düşük olduğu ülkeler, işletmelerin vergi yükümlülüklerini hızlı ve düşük maliyetle yerine getirebildiği yerlerdir ve bu ülkeler daha yüksek puan alır. Bu durum, ekonomik özgürlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Vergi uyum maliyetlerinin yüksek olduğu ülkeler ise daha düşük puan alır. Çünkü işletmeler ve bireyler vergi yükümlülüklerini yerine getirirken daha fazla kaynak harcamak zorunda kalır ki bu da ekonomik özgürlüğü kısıtlar.

Bu bileşen, bir ülkede işletmelerin vergiye uyum sağlama yükümlülüklerinin ne kadar zaman alıcı olduğunu gösterir. Daha az zaman maliyeti gerektiren ülkeler, daha yüksek ekonomik özgürlük puanı alır, çünkü bu durum işletmelerin daha verimli çalışmasına olanak tanır.

4. FİNANSAL KALKINMA

Finansal kalkınma; (i) tasarrufların bir havuzda toplanması; (ii) sermayenin üretken yatırımlara tahsis edilmesi; (iii) bu yatırımların izlenmesi; (iv) risk çeşitlendirmesi ve (v) mal ve hizmet alışverişi olmak üzere finansal sistemler tarafından sağlanan beş farklı işlevdeki gelişmeleri içermektedir (Levine, 2005). Bu finansal işlevlerin her biri, tasarruf ve yatırım kararlarını ve fonların tahsis edilmelerine ilişkin verimliliği etkileyebilmektedir. Dolayısıyla finans, fiziksel ve beşeri sermaye birikimi ve toplam faktör verimliliği olmak üzere ekonomik büyümeyi belirleyen üç faktörü etkilemektedir. Finansal gelişme, bilgi asimetrisini ve finansal kısıtlamaları azalttığı ve risk paylaşımını teşvik ettiği ölçüde finansal sistemlerin şokları absorbe etme kabiliyetini artırabilmekte ve finansal hızlandırıcı (Bernanke vd., 1999) yoluyla döngülerin amplifikasyonunu azaltarak makroekonomik oynaklığı ve eşitsizliği azaltabilmektedir (Svirydzenka, 2016).

1970'lerden bu yana ampirik literatürdeki çalışmaların büyük bir bölümü, finansal sistemin ekonomik kalkınmadaki rolünü incelemek amacıyla finansal gelişmenin ölçümüne yönelik olarak i) özel sektör kredilerinin GSYİH'ye oranı; ve ii) borsa kapitalizasyonunun GSYİH'ye oranı olmak üzere iki finansal derinlik ölçütünün varyasyonlarını kullanmaktadır (bkz. Rajan ve Zingales, 1998; Dabla-Norris ve Srivisal, 2013; Arcand vd., 2015) (Svirydzenka, 2016).

Ancak finansal kalkınma, çok boyutlu bir süreçtir. Nitekim finansal sektörler zaman içerisinde birçok evrim geçirmiş ve finansal sistemler çok yönlü bir hale gelmiştir. Örneğin, bankalar tipik olarak finansal sistem içerisindeki en büyük ve en önemli kuruluşlar olmakla birlikte, diğer birçok banka dışı finansal kuruluş artık önemli roller oynamaktadır. Benzer şekilde, finansal piyasalar, bireylerin ve firmaların tasarruflarını çeşitlendirmelerine olanak tanıyacak şekilde gelişmiştir. Ayrıca, finansal sistemlerin önemli bir özelliği de erişim ve verimliliklerdir. Büyük finansal sistemler, iktisadi birimlerin yeterince büyük bir kısmı tarafından erişilebilir olmadıkları takdirde sınırlı bir kullanım alanına sahip olmakla birlikte, büyük ve geniş bir erişime sahip olsalar bile verimsiz olmaları halinde ekonomik kalkınmaya katkıları sınırlı olacaktır (Čihák vd., 2012; Aizenman vd., 2015). Dolayısıyla da finansal kalkınmaya ilişkin ölçümün, birden fazla göstereyi içerecek şekilde dizayn edilmesi gerekmektedir (Svirydzenka, 2016).

Bu kapsamda, IMF tarafından geliştirilen Finansal Kalkınma Endeksi (Financial Development Index - FDI), ülkelerin finansal sistemlerinin derinliğini, erişimini ve etkinliğini ölçerek, finansal sistemin genel gelişmişlik düzeyini belirlemek amacıyla oluşturulmuş

kapsamlı bir ölçüm aracıdır. Endeks, finansal kurumları (bankalar, mikrofinans kuruluşları, sigorta şirketleri, vb.) ve finansal piyasaları (hisse senedi piyasası, tahvil piyasası, para piyasası, vb.), i) finansal derinlik, ii) finansal erişim ve iii) finansal verimlilik olmak üzere üç temel boyut üzerinden değerlendirmektedir (Svirydzenka, 2016).

Finansal derinlik, finansal sistemin genel büyüklüğünü ve işlem hacmini yansıtmakta ve finansal aracılık süreçlerinin ekonominin geneliyle ne kadar entegre olduğunu göstermektedir. Finansal kurumların derinliğinin ölçümüne yönelik olarak bankaların, sigorta şirketlerinin ve diğer finansal kurumların aktif büyüklüğü; toplam kredilerin GSYİH'ye oranı, sigorta primlerinin toplamı gibi göstergeler kullanılırken; finansal piyasaların derinliğine yönelik olarak ise hisse senedi piyasası kapitalizasyonu, işlem hacmi, tahvil piyasası büyüklüğü gibi göstergeler dikkate alınır (Svirydzenka, 2016).

Finansal erişim bireylerin ve firmaların finansal hizmetlere ne kadar kolay erişebildiğini göstermektedir. Finansal kurumlara erişim, kişi başına düşen banka şubesi ve ATM sayısı, bireylerin kredi ve mevduat hesaplarına sahip olma oranı gibi göstergelerle değerlendirilirken; finansal piyasalara erişim, firmaların ve yatırımcıların sermaye piyasalarına erişim düzeyi; firmaların tahvil ihraç edebilme kapasitesi gibi faktörler kullanılarak ölçülür (Svirydzenka, 2016).

Son olarak, finansal verimlilik, finansal sistemin kaynak tahsisini ne kadar etkin bir şekilde gerçekleştirdiğini ifade eder. Finansal kurumların verimliliği, bankaların kredi faiz marjı, yönetim giderleri, varlık getirisi (ROA) ve öz kaynak getirisi (ROE) gibi performans göstergeleri üzerinde hesaplanırken; finansal piyasaların verimliliği, işlem hacmi/sermaye piyasası büyüklüğü oranı, piyasaların likiditesi gibi ölçütlerle değerlendirilir (Svirydzenka, 2016).

FDI, bahsi geçen her bir bileşenin altında yer alan göstergeleri dikkate alarak ülkeler için bir puan oluşturur. Endeksin hesaplanmasında; Dünya Bankası'nın finansal kalkınma veri tabanı, IMF'nin finansal istatistik veri tabanı, BIS (Bank for International Settlements), Dealogic gibi uluslararası veri sağlayıcıların raporları kullanılır. Farklı göstergeler arasındaki karşılaştırılabilirliği sağlamak amacıyla her bir gösterge normalleştirilir. Bu normalizasyon sürecinde ilk olarak uç değerler (5. ve 95. yüzdelik dilimler) winsorize edilerek aşırı değerlerin 0-1 göstergelerini bozması önlenir. Winsorize edilmiş göstergeler farklı ölçüm birimlerinde ifade edilen değişkenlerin bir araya getirilmesini kolaylaştırmak amacıyla min-max prosedürleri (denklem 1 ve 2) kullanılarak 0 ile 1 arasında normalleştirilir (Svirydzenka, 2016).

$$I_x = \frac{x - x_{min}}{x_{max} - x_{min}} \quad (4.1)$$

$$I_x = 1 - \frac{x - x_{min}}{x_{max} - x_{min}} \quad (4.2)$$

Burada x , temel ham veri ve I_x dönüştürülmüş sürekli (continuous) 0-1 göstergesidir.

Her bir finansal gelişmişlik boyutu (derinlik, erişim ve verimlilik) için ilgili göstergelerin ağırlıklı aritmetik ortalamaları kullanılarak alt endeksler oluşturulur. Ağırlıklar, Temel Bileşenler Analizi (Partial Component Analysis - PCA) yöntemi ile belirlenir. Bu yöntem, her bir göstergenin genel varyasyon üzerindeki katkısını belirler ve ağırlıklar, bu katkılara göre ayarlanır. Böylece en fazla bilgi sağlayan göstergelere daha yüksek ağırlık verilmektedir. Bu, endeksin herhangi bir tek göstergenin aşırı etkisi altında kalmasını önler ve daha dengeli bir ölçüm sağlar. Örneğin, bankacılık sistemi derinliğini ölçen özel sektör kredisi, finansal derinlik alt endeksinin önemli bir bileşeni olsa da bu bileşenin ağırlığı diğer göstergelerle dengelenir ve aşırı bir etkide bulunması önlenir. Benzer şekilde, bir ülkenin finansal derinliği yüksek olabilir, ancak erişim ve verimlilik alanlarında düşük performans gösteriyorsa, bu ülkenin genel finansal kalkınma endeksi, yalnızca derinlik göstergesi ile değil, tüm boyutların ortalamasıyla değerlendirilir (Svirydzenka, 2016).

Alt endeksler (finansal kurumların derinliği, finansal kurumlara erişim, finansal kurumların etkinliği, finansal piyasaların derinliği, finansal piyasalara erişim, finansal piyasaların etkinliği) daha sonra daha yüksek düzeyde iki alt endekse (Finansal Kurumlar ve Finansal Piyasalar) birleştirilir. Nihai FDI, bu iki ana endeksin yeniden normalize edilmesiyle elde edilir (Svirydzenka, 2016).

Özetle, ham verilere eksik veri işleme yönteminin uygulanmasının akabinde veriler, en iyi ve en kötü puanlamaların aşırı gözlemlerden etkilenmesini önlemek için %5 ve %95 yüzdelerlik dilimlerdeki kesme seviyeleri ile winsorize edilir. Devamında her gösterge için, daha yüksek değerler daha büyük finansal derinliği gösterdiği min-max prosedürü kullanılarak ülkelerin göreceli sıralaması oluşturulur ve alt endeksler, temel serilerden elde edilen kare faktör yükleriyle (toplamı 1 olacak şekilde) ağırlıklandırılmış ortalamalar kullanılarak elde edilir. Son aşamada ise alt endeksler, benzer bir prosedürle daha üst endekslere birleştirilir.

FDI, finansal kalkınmanın karmaşık doğasını daha iyi anlamak için çok çeşitli göstergeleri bir araya getiren kapsamlı bir endekstir. Endeksin, gölge bankacılık ve mobil bankacılık gibi son yıllarda önem kazanan finansal unsurların veri eksiklikleri nedeniyle

endekse dâhil edilmemesi ve finansal sisteme ilişkim derinlik, erişim ve verimliliği ölçmesine rağmen yasal ve düzenleyici çerçeveler gibi finansal gelişimin altında yatan faktörleri veya sonuçlarını (örneğin, finansal istikrar) içermemesi, endeksin eksik yanları olarak değerlendirilebilir. Ancak yine de endeksin, ülkeler arasındaki finansal gelişim seviyelerini karşılaştırmak için kullanılacak düzeyde kapsamlı bir endeks olması sebebiyle bu çalışma kapsamında finansal kalkınmanın göstergesi olarak ilgili endeks tercih edilmiştir.

5. VERİLER VE METODOLOJİ

Bu çalışmada, 2000-2021 dönemi için dokuz yeni sanayileşmiş ülkede finansal gelişmenin ekonomik özgürlük üzerindeki etkisi, kamu harcamaları, enflasyon ve kişi başına düşen GSYİH kontrol değişkenleri olarak ele alınarak analiz edilmektedir. Örnekleme dahil edilen ülkeler -Brezilya, Çin, Hindistan, Meksika, Malezya, Filipinler, Güney Afrika, Tayland ve Türkiye- son yirmi yılda önemli yapısal dönüşümler ve büyüme yaşamış ekonomileri temsil etmektedir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, ekonomik özgürlük endeksi (EFI), finansal kalkınma endeksi (FDI), kişi başına GSYİH (GDP_{pc}), kamu harcamaları (GOV) ve enflasyon (ENF) değişkenlerine ilişkin veriler ve Sabit Etkiler (FE) ve Rassal Etkiler (RE) modelleri kullanılmıştır. İlgili modellerin seçimi, aşağıda detaylandırılacağı üzere, Pesaran ve Yamagata (2008) homojenlik testi, yatay kesit bağımlılığı için Pesaran CD testi ve IPS birim kök testine dayanmaktadır. İlgili değişkenler, enflasyon değişkeni hariç, doğal logaritmik formlarında analize dâhil edilmiştir. Değişkenlere ilişkin özet bilgilere Tablo 5.1’de yer verilmiştir.

Tablo 5.1. Değişkenlere İlişkin Özet Bilgiler

Hedef Değişken	Temsili Değişken	Sembol	Tanım	Kaynak
Ekonomik Özgürlük	Ekonomik Özgürlük Endeksi	<i>EFI</i>	Fraser Enstitüsü tarafından geliştirilen Ekonomik Özgürlük Endeksi	Fraser Enstitüsü Veri Tabanı
Finansal Kalkınma	Finansal Kalkınma Endeksi	<i>FDI</i>	IMF tarafından geliştirilen Finansal Kalkınma Endeksi	Uluslararası Para Fonu (IMF) Veri Tabanı
Ekonomik Büyüme	Kişi başına reel GSYİH	GDP_{pc}	Kişi başına GSYİH (dolar cinsinden 2015 sabit fiyatlarıyla)	Dünya Bankası (WB) – Dünya Kalkınma Göstergeleri (WDI)
Kamu Harcamaları	Kamu Harcamalarının GSYİH içerisinde payı	<i>GOV</i>	Kamu Harcamalarının GSYİH içerisinde payı	IMF Veri Tabanı
Enflasyon	Tüketici fiyat endeksi bazlı enflasyon oranı	<i>INF</i>	Tüketici fiyatlarıyla enflasyon oranı (%)	WB – WDI

2000-2021 dönemi, örnekleminizde yer alan yeni sanayileşen ülkelerde (NICs) ekonomik dönüşüm ve finansal kalkınma açısından önemli bir dönemi kapsamaktadır. Bu grupta yer alan ülkeler, finansal serbestleşme, düzenleyici değişiklikler ve küresel rekabet gücünü artırmayı amaçlayan ekonomik reformlar açısından farklı süreçlerden geçmiştir. Tablo 5.2’de sonuçları verilen Pesaran ve Yamagata (2008) homojenlik testi, panel genelinde

heterojenlik olduğunu ortaya koymakta ve örneğin kurumsal kalite, siyasi rejimler ve tarihsel kalkınma yolları vb. gibi ülkeye özgü faktörlerin hem ekonomik özgürlüğü hem de finansal kalkınmayı şekillendirmede kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Çalışmanın amacı kapsamında kullanılan FE modeli, bu ülkeler arasında değişebilen ancak zaman içinde sabit kalan siyasi istikrar veya yasal çerçeveler gibi zamanla değişmeyen, ülkelere özgü özellikleri kontrol etme imkânı vermesi dolayısıyla böyle bir senaryo için uygun bir model olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 5.2. Pesaran ve Yamagata (2008) Homojenlik Testi

Test	Test İstatistiği
$\tilde{\Delta}$	7.345***
$\tilde{\Delta}_{adj}$	8.691***

Not: *** p<0.01.

Gözlemlenen heterojenlik göz önüne alındığında, FE modeli finansal gelişme, kamu harcamaları, enflasyon ve kişi başına düşen GSYİH'nin ekonomik özgürlük üzerindeki ülke içi etkilerini izole etmemizi sağlamaktadır. Örneğin, Brezilya'daki finansal gelişme, farklı yasal sistemler, düzenleyici çerçeveler veya siyasi yapılar nedeniyle Çin'dekinden temelde farklı şekillerde ekonomik özgürlükle etkileşime girebilir. FE modeli, ülke içi varyasyona odaklanarak, bu spesifik ülke özelliklerinin kontrol edilmesini sağlar ve her yeni sanayileşen ülkede finansal gelişmenin ekonomik özgürlük üzerindeki etkisine dair daha güvenilir tahminler sunar.

Ayrıca, Tablo 5.3'te sonuçları verilen Breusch-Pagan (1980) yatay kesit bağımlılığı testleri kesitler arasında yatay kesit bağımlılığı olmadığını; başka bir deyişle bir ülkedeki şokların sistematik olarak örneklemdeki diğer ülkelere yayılmadığını ortaya koymaktadır. Yatay kesit bağımlılığının olmaması, FE modelinin diğer ülkelere kaynaklanan dış şoklardan etkilenmeksizin her bir NIC içindeki iç dinamikleri yakalamadaki uygunluğunu doğrular niteliktedir.

Tablo 5.3. Breusch-Pagan (1980) Yatay Kesit Bağımlılığı Testleri

Test	Test İstatistiği (p-değeri)
LM	45.11 (0.142)
LM_{adj}	1.106 (0.269)
LM_{CD}	1.087 (0.277)

Not: Olasılık değerleri parantez içerisinde verilmiştir.

FE modeli ülke içi dinamikleri yakalarken RE modeli de hem ülke içi hem de ülkeler arası varyasyonu kullanarak tamamlayıcı bir yaklaşım sunmaktadır. RE modeli, 2000-2021 döneminde yeni sanayileşen ülkelerdeki farklı finansal gelişme hızı göz önüne alındığında özellikle önemlidir. Örneğin, Hindistan'ın gerçekleştirdiği finansal sektör reformları Güney Afrika'dakilerden farklıdır ve bu farklılıklar, ülkeler arasında finansal kalkınma ve ekonomik özgürlük arasındaki daha geniş ilişkiyi anlamak için çok önemlidir.

Ayrıca RE modeli, yeni sanayileşen ülkelerde ekonomik özgürlüğü etkileyebilecek, zamanla değişmeyen değişkenlerin de analize dâhil edilmesine olanak tanımaktadır. Coğrafi konum veya uluslararası ticaret örgütlerine üyelik (örneğin Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkisi) gibi değişkenler, ekonomik özgürlüğü etkileyebilir; ancak bunlar zaman içinde sabit kalır. RE modeli, aksi takdirde bir FE modelinde ihmal edilecek olan bu faktörleri hesaba katma esnekliği sağlamaktadır.

Bu ülkelerin birçoğunun hızlı finansal kalkınma ve ekonomik liberalleşme çabasında olduğu, incelenen dönüşüm dönemi göz önüne alındığında, RE modeli finansal kalkınma ve ekonomik özgürlük arasındaki ilişkiyi sadece her bir ülke içinde değil, aynı zamanda ülkeler arasında da genelleştirmemize yardımcı olmaktadır.

Ayrıca, Tablo 5.4'te sunulan (Im, Pesaran ve Shin) IPS (Im vd., 2003) birim kök testi sonuçlarına göre GDP_{pc} , düzeyde veya birinci dereceden durağan değildir. Dolayısıyla eş bütünleşme testlerini uygulamak mümkün değildir. Ancak FE ve RE modelleri ülkeler arası heterojenliği kontrol edebilir ve $I(2)$ değişkenin etkilerinin incelenmesine imkân sağlar.

Tablo 5.4. Birim Kök Testi

<i>Im, Pesaran and Shin (IPS)</i>				
<i>Variables</i>	<i>I(0)</i>		<i>I(1)</i>	
	Stat	P-value	Stat	P-value
<i>EFI</i>	-0.609	0.271	-6.471	0.000
<i>FDI</i>	0.876	0.809	-7.537	0.000
<i>GDP_{pc}</i>	3.396	0.999	0.622	0.733
<i>INF</i>	-4.482	0.000	-6.339	0.000
<i>GOV</i>	-0.292	0.385	-6.32	0.000

Havuzlanmış OLS (POLS) veya Dinamik Panel Modelleri gibi diğer tekniklerle karşılaştırıldığında, FE ve RE modelleri veri setimizin belirli özelliklerine daha uygundur. POLS, Pesaran ve Yamagata (2008) homojenlik testi ile belirlenen ülkeye özgü faktörleri göz ardı ederek dokuz ülkenin tamamında homojenlik varsayacak ve muhtemelen yanlış tahminlere yol açacaktır. Yeni sanayileşen ülkelerdeki finansal gelişmenin dinamik yapısı, tipik olarak güçlü dinamik ilişkilere sahip paneller için kullanılan ve güvenilir tahmin için daha büyük kesitler gerektiren Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi'nin (GMM) uygulanabilirliğini de sınırlamaktadır. Ayrıca, GMM, bu çalışmadaki küçük örneklem büyüklüğü için uygun olmamakla birlikte enstrüman çoğalmasından da muzdarip olabilir. Nitekim GMM tahmincisi küçük T büyük N panelleri için uygun olup araçların sayısı artan T ile artma eğilimindedir. Başka bir ifadeyle, analizde uzun zaman serisi (T) ve az sayıda birim (N) kullanılması durumunda modelin aşırı tanımlanması sonucu ortaya çıkabilmektedir (Yaşar, 2021).

Özetle, FE ve RE modelleri, 2000-2021 dönüşüm döneminde yeni sanayileşen ülkelerin heterojenliğinin yarattığı metodolojik zorlukları ele almamızı sağlamaktadır. Bu modeller, gözlemlenemeyen heterojenliği kontrol ederek hem ülke içi hem de ülkeler arası varyasyondan yararlanmakta ve yatay kesit bağımlılığının yokluğunu hesaba katarak tahminler türetmemize imkan vermektedir. Pesaran ve Yamagata (2008) homojenlik testi, Pesaran CD testi ve IPS birim kök testi ile desteklenen seçili yöntemler, finansal kalkınma, kamu harcamaları, enflasyon ve kişi başına düşen GSYİH'nin, bu farklı ülkeler grubunda ekonomik özgürlüğü nasıl etkilediğine dair kapsamlı bir analiz sunmaktadır. İncelenen dönem, finansal ve ekonomik yapılarıdaki kritik geçişleri yakalamakta ve modellerimizden elde edilen sonuçlar, hem tek tek ülkelerde hem de bir bütün olarak NIC'ler genelindeki dinamiklere ışık tutmaktadır.

6. AMPİRİK BULGULAR

Ampirik analizden elde edilen bulgulara Tablo 6.1’de yer verilmiştir. İlgili ampirik bulgular, 2000-2021 döneminde yeni sanayileşen ülkeler özelinde finansal gelişme, ekonomik özgürlük ve seçili makroekonomik değişkenler (devlet harcamaları, enflasyon ve kişi başına GSYİH) arasındaki ilişkiye dair önemli bilgiler sunmaktadır. Sonuçlar, finansal kalkınma ve ekonomik özgürlük arasındaki etkileşimin karmaşıklığını vurgulamakta ve ekonomik ve finansal geçiş aşamasında olan ülkeler için önemli politika çıkarımları sağlamaktadır.

Tablo 6.1 Regresyon Sonuçları

Değişkenler (Bağımlı Değişken: <i>lnEF</i>)	Model (1)	Model (2)	Model (3)	Model (4)	Model (5)	Model (6)	Model (7)	Model (8)
<i>lnFD</i>	0.219*** (0.023)	0.150*** (0.026)	0.199*** (0.021)	0.296*** (0.025)	0.136*** (0.024)	0.228*** (0.028)	0.261*** (0.025)	0.197*** (0.027)
<i>lnGDP_{pc}</i>		0.057*** (0.012)			0.053*** (0.011)	0.053*** (0.011)		0.051*** (0.011)
<i>INF</i>			-0.002*** (0.000)		-0.002*** (0.000)		-0.002*** (0.000)	-0.002*** (0.000)
<i>GOV</i>				-0.145*** (0.026)		-0.139*** (0.024)	-0.107*** (0.026)	-0.103*** (0.025)
<i>SABIT</i>	2.066*** (0.018)	1.525*** (0.118)	2.065*** (0.016)	2.596 (0.095)	1.558*** (0.109)	2.065*** (0.144)	2.457*** (0.097)	1.951*** (0.140)
Gözlem Sayısı	189	189	189	189	189	189	189	189
Hausman Test	17.43***	15.51***	14.75***	17.56***	12.56***	14.44***	14.26***	11.26**
Seçilen Model	Sabit Etki	Sabit Etki	Sabit Etki	Sabit Etki	Sabit Etki	Sabit Etki	Sabit Etki	Sabit Etki

Not: Standart hatalar parantez içerisinde verilmiştir. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Kamu harcamaları ve enflasyon için elde edilen istatistiki olarak anlamlı negatif katsayılar, bu değişkenlerin NIC'lerde ekonomik özgürlük ile negatif ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, aşırı devlet müdahalesi ve yüksek enflasyonun ekonomik özgürlüğü azaltma eğiliminde olduğunu savunan teorik beklentiler ve ampirik literatürle uyumludur.

Kamu harcamaları ve ekonomik özgürlük arasındaki negatif ilişki, yüksek düzeydeki kamu harcamalarının genellikle ekonomiye daha fazla devlet müdahalesi ile ilişkili olduğu fikrini yansıttığı ifade edilebilir. Hükümetlerin ekonomik kalkınmayı yönlendirmede hala güçlü bir rol oynayabildiği yeni sanayileşmiş ülkelerde, yüksek bütçeli hükümet harcamaları özel sektör serbestisi pahasına gerçekleşebilir. Bu bağlamda kamu harcamaları genellikle kısa vadeli sosyal ve ekonomik hedefler için gerekli olsa da piyasa mekanizmalarını bozabilen,

rekabeti azaltabilen ve işletmelerin ve bireylerin bağımsız ekonomik kararlar alma özgürlüğünü sınırlayabilen sübvansiyonları, kamu iktisadi teşebbüslerini veya sosyal programları içermektedir. Örneğin, devletin ekonominin kilit sektörlerinde önemli bir rol oynadığı Çin ve Brezilya gibi ülkelerde, yüksek bütçeli devlet harcamaları özel yatırımları engelleyebilir ve girişimcilik faaliyetlerini boğabilir. Sonuçlar, daha fazla ekonomik özgürlüğü teşvik etmek için NIC'lerin gerekli kamu yatırımları ile kamu harcamalarının piyasa özerkliği üzerindeki daha geniş etkisi arasındaki dengeyi yeniden değerlendirmeleri gerekebileceğini göstermektedir. Bu ülkeler, kamu harcamalarındaki verimsizlikleri azaltarak ve daha piyasa odaklı bir yaklaşımı teşvik ederek özgürlüğü artırabilir ve dolayısıyla da uzun dönemli ekonomik büyümeyi destekleyebilir.

Enflasyon için elde edilen istatistiksel olarak anlamlı negatif katsayı, ekonomik özgürlüğün korunmasında fiyat istikrarının önemini vurgulamaktadır. Yüksek enflasyon paranın değerini aşındırarak ekonomik karar alma sürecinde belirsizlik yaratır ve fiyat kontrolleri veya parasal sıkılaştırma gibi hükümet müdahalelerine yol açabilir ki bu faktörlerin tamamı ekonomik özgürlüğü azaltır. Enflasyonist baskıların genellikle yapısal verimsizlikleri veya değişken ekonomik koşulları yansıttığı NIC'ler için bu bulgu özellikle önemlidir. Fiyatlardaki dalgalanma, gelecekteki maliyet ve getirilerin tahmin edilmesini zorlaştırması sebebiyle enflasyon, bireylerin ve işletmelerin uzun vadeli planlama ve yatırım yapma özgürlüğünü baltalayabilir. Türkiye ve Güney Afrika gibi yüksek enflasyon dönemleri yaşamış ülkelerde, ekonomik özgürlük üzerindeki olumsuz etkiler derin olabilir. Kalıcı enflasyon genellikle sermaye kontrolleri, faiz oranı artışları veya mali sıkılaştırma gibi piyasa işlevlerini bozan kısa vadeli politika tepkilerine yol açar ve bu da ekonomik özgürlüğü daha da azaltabilir. Bu bulgular, düşük ve istikrarlı enflasyonun sürdürülmesinin sadece makroekonomik istikrar için değil, aynı zamanda yenilikçilik, girişimcilik ve sürdürülebilir büyüme için gerekli ekonomik özgürlüklerin korunması için de önemli olduğunu göstermektedir.

Kişi başına düşen GSYİH ve finansal gelişmişlik için elde edilen istatistiki olarak anlamlı pozitif katsayılar ise bu değişkenler arttıkça ekonomik özgürlüğün de arttığını göstermekte ve daha yüksek gelir düzeylerinin ve finansal sektör olgunluğunun ekonomik özgürlüğü temel itici güçleri olduğunu göstermektedir.

Kişi başına düşen GSYİH ile ekonomik özgürlük arasındaki pozitif ilişki, ekonomik refah ile bireysel özgürlük arasındaki derin bağı yansıtmaktadır. Ülkeler zenginleştikçe, piyasalarda daha fazla açıklık ve esneklik gerektiren daha karmaşık ve çeşitlendirilmiş

ekonomiler yaratma eğiliminde olurlar. Daha zengin ülkeler genellikle daha iyi yönetim yapılarına, daha etkin yasal sistemlere ve daha şeffaf düzenleyici ortamlara sahiptir ve bunların tamamı daha yüksek düzeyde bir ekonomik özgürlük seviyesine katkıda bulunur. NIC'ler bağlamında, kişi başına düşen GSYH'deki artış, bu ülkelerin temel olarak tarımsal veya kaynaklara dayalı ekonomilerden daha sanayileşmiş ve hizmet odaklı ekonomilere geçişlerindeki başarıyı yansıtmaktadır. Örneğin, Hindistan ve Malezya, sanayileşme, ticaretin serbestleştirilmesi ve bilişim ve finans gibi hizmet sektörlerinin genişlemesine bağlı olarak, çalışma dönemi boyunca kişi başına düşen GSYİH'de önemli artışlar yaşamıştır. Bu ülkeler zenginleştikçe, daha piyasa odaklı politikaları teşvik etme, bürokratik işlemleri azaltma ve mülkiyet hakları korumalarını artırma eğilimindedirler. Nitekim bu faktörler, daha yüksek ekonomik özgürlüğe katkıda bulunur.

Finansal gelişmişlik ile ekonomik özgürlük arasındaki anlamlı pozitif ilişki, iyi işleyen bir finansal sistemin ekonomik özgürlüğü teşvik etmede oynadığı merkezi rolü vurgulamaktadır. Finansal piyasaların derinleşmesini, finansal hizmetlerin genişlemesini ve krediye erişimin artmasını içeren finansal kalkınma, bireylerin ve işletmelerin ekonomiye özgürce katılma olanağını artırır. Daha iyi sermaye tahsisine olanak tanır, girişimciliği destekler ve ticaret ve yatırımı kolaylaştırır ki bunların tamamı ekonomik özgürlüğün temel bileşenleri olarak ifade edilebilir. Yeni sanayileşen ülkeler için finansal gelişme, daha dinamik, piyasa odaklı ekonomilere geçişi desteklemek açısından kritik önem taşımaktadır. Türkiye ve Meksika gibi ülkelerde finansal reformlar ve serbestleşme, ekonomik büyümenin ve ekonomik özgürlüğün artmasının temel itici güçleri olmuştur. Krediye erişimi kolaylaştırarak, finansal işlemlerin maliyetini düşürerek ve finans sektöründe rekabeti teşvik ederek, finansal kalkınma ekonomik gücün yoğunlaşmasını azaltmaya yardımcı olabilir ve daha fazla birey ve işletmeye rekabetçi bir pazarda başarılı olmak için ihtiyaç duydukları araçları sağlayabilir.

Ancak, finansal gelişme ve ekonomik özgürlük arasındaki etkileşimin barındırdığı bazı zorluklar da mevcuttur. Bazı NIC'lerde finansal gelişme, ekonomik özgürlüğü kısıtlayabilecek önemli hükümet düzenlemeleri ve finans sektörüne devlet müdahalesi ile birlikte gerçekleşmiştir. Bu durum özellikle finansal piyasaların hızla büyüdüğü ancak devlete ait bankaların ve sermaye tahsisi üzerindeki ağır devlet kontrolünün finansal kalkınmanın daha geniş ekonomik özgürlüğe dönüşme derecesini hala sınırladığı Çin'de daha belirgindir. Bu hususlar, finansal gelişmenin ekonomik özgürlüğün kritik bir itici gücü olmasına rağmen,

etkilerinin içinde gerçekleştiği kurumsal ve duzenleyici çerçeveler tarafından ılımlı hale getirilebileceğini göstermektedir.

7. SONUÇ

Mevcut çalışma, 2000-2021 dönemi için dokuz yeni sanayileşmiş ülkede (Brezilya, Çin, Hindistan, Meksika, Malezya, Filipinler, Güney Afrika, Tayland ve Türkiye) devlet harcamaları, enflasyon ve kişi başına düşen GSYİH gibi temel kontrol değişkenleri dikkate alarak, finansal kalkınmanın ekonomik özgürlük üzerindeki etkisini incelemektedir.

Analizlerden elde edilen ampirik bulgular, yeni sanayileşmiş ülkelerde finansal gelişme, makroekonomik değişkenler ve ekonomik özgürlük arasındaki karmaşık etkileşimin önemini ortaya koymaktadır. Kamu harcamaları ve enflasyonun ekonomik özgürlük üzerindeki anlamlı negatif etkileri, aşırı devlet müdahalesi ve makroekonomik istikrarsızlık risklerini vurgulamaktadır. Aynı zamanda, kişi başına düşen GSYİH ve finansal gelişmenin olumlu etkileri, ekonomik büyüme ve finansal piyasa olgunluğunun bireysel ve ticari özgürlüğü teşvik etmedeki önemini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, ekonomik kalkınma, finansal sektör reformu ve ekonomik özgürlüğün korunması arasında denge kurmaya çalışan NIC'lerdeki politika yapıcılar için değerli bilgiler sunmaktadır.

İlk olarak, kamu harcamalarının ekonomik özgürlük üzerindeki olumsuz etkisi, NIC'lerdeki hükümetlerin özel sektör özgürlüğüne zarar vermektan kaçınmak için kamu harcamalarını dikkatli bir şekilde yönetmeleri gerektiğini göstermektedir. Politika yapıcılar, gerekli devlet müdahalesi ile serbest piyasaların teşviki arasında bir denge kurmalıdır. İkinci olarak, enflasyon ve ekonomik özgürlük arasındaki negatif ilişki, fiyat istikrarına öncelik veren sağlam para politikalarına olan ihtiyacı vurgulamaktadır. NIC'ler için düşük ve istikrarlı enflasyona ulaşmak, ekonomik özgürlüğe elverişli bir ortamın teşvik edilmesi için elzemdir. Son olarak, finansal kalkınma, kişi başına düşen GSYİH ve ekonomik özgürlük arasındaki pozitif ilişki, finansal piyasaya erişim, şeffaflık ve verimliliği artırmayı amaçlayan politikaların ekonomik özgürlüğü artırmak için kritik öneme sahip olduğunu göstermektedir. Ancak politika yapıcılar, finansal reformlara rekabeti teşvik eden ve finans sektörüne devlet müdahalesini azaltan düzenleyici çerçevelerin eşlik etmesini de sağlamalıdır. Bu şekilde, yeni sanayileşen ülkeler ekonomik özgürlüklerin korunmasını sağlarken finansal kalkınmadan elde edilecek faydaları da en üst düzeye çıkarabilirler.

KAYNAKÇA

Abate, CA. (2022). The relationship between aid and economic growth of developing countries: Does institutional quality and economic freedom matter? *Cogent Economics & Finance*, 10(1),

Adediyan, A.R., and B. O. Omo-Ikirodah.(2023). Fiscal and Monetary Policy Adjustment and Economic Freedom for Poverty Alleviation in Nigeria. *Iranian Economic Review*, 27(1), 209-227.

Aizenman, J., Jinjark, Y., & Park, D. (2015). *Financial development and output growth in developing Asia and Latin America: A comparative sectoral analysis* (No. w20917). National Bureau of Economic Research.

Altiner, A., & Sungur, O. (2019). Ekonomik büyüme sürecinde ekonomik özgürlüklerin rolü: Yükselen piyasa ekonomilerinden ampirik kanıtlar. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(17), 181-202.

Altman, M. (2020) Economic freedom and economic growth and development. *Econ Growth High Wage Econ* 15(2), 186–202.

Andersen, T. B., & Tarp, F. (2003). Financial liberalization, financial development and economic growth in LDCs. *Journal of International Development: The Journal of the Development Studies Association*, 15(2), 189-209.

Arcand, J. L., Berkes, E., & Panizza, U. (2015). Too much finance?. *Journal of Economic Growth*, 20, 105-148.

Baier, S. L., Clance, M., & Dwyer, G. P. (2012). Banking crises and economic freedom. *Forthcoming in Economic Freedom of the World: 2012 Annual Report*, edited by James Gwartney, Robert Lawson and Joshua Hall.

Benli, M., & Çağlar, A. (2024). A fuzzy approach to economic freedom performance. *International Studies of Economics*. 1-26.

Bergh A, Bjørnskov C, (2021) Does economic freedom boost growth for everyone? *Kyklos* 74(2), 170–186.

Bernanke, B. (1999). The Financial Accelerator in a Quantitative Business Cycle Framework. *NBER Working Paper 6455*, National Bureau of Economic Research, Cambridge, Massachusetts.

- Carlos Díaz-Casero, J., D. Ángel Manuel Díaz-Auni3n, M. Cruz S3nchez-Escobedo, A. Coduras, and R. Hern3ndez-Mogoll3n.** (2012). Economic Freedom and Entrepreneurial Activity. *Management Decision*, 50(9), 1686-1711.
- Carlsson, F., and S. Lundstr3m.** (2002). Economic Freedom and Growth: *Decomposing the Effects*. *Public Choice*, 112(3-4), 335-344.
- Chinn, M. D. and Ito, H.** (2006). What Matters for Financial Development? Capital Controls, Institutions, and Interactions, *Journal of Development Economics* 81: 163–192.
- Āih3k, M., Demirg3Ā-Kunt, A., Feyen, E., & Levine, R.** (2012). *Benchmarking financial development around the world*. World Bank policy research working paper, 6175(10.1596), 1813-9450.
- Claessens, S.** (2006). Access to financial services: A review of the issues and public policy objectives. *The World Bank Research Observer*, 21(2), 207-240.
- Cuevas, A., Spilimbergo, A., & Srinivasan, K.** (2019). Brazil: Economic Policies and Institutions in the Twenty-first Century. *Journal of Development Perspectives*, 3(1-2), 96-110.
- Dabla-Norris, M. E., & Srivisal, M. N.** (2013). *Revisiting the link between finance and macroeconomic volatility*. IMF Working Paper 13/29. Washington: International Monetary Fund (January).
- De Gregorio, J., & Guidotti, P. E.** (1995). Financial development and economic growth. *World Development*, 23(3), 433-448.
- De Haan, J., and J. E. Sturm.** (2000). On the Relationship between Economic Freedom and Economic Growth. *European Journal of Political Economy*, 16(2), 215-241.
- Demirguc-Kunt, A.** (2006). *Finance and economic development: Policy choices for developing countries*. World Bank Policy Research Working Paper No. 3955.
- Demirg3Ā-Kunt, A., Beck, T. H. L., & Honohan, P.** (2008). *Finance for all?: Policies and pitfalls in expanding access*. World bank.
- Depken, C. A. ve Sonora, R. J.** (2005). Asymmetric effects of economic freedom on international trade flows. *International Journal of Business and Economics*, 4(2), 141-155.
- Dia, I., & Ondoa, H. A.** (2023). Does Economic Freedom Improve FDI Inflows in Sub-Saharan Africa?. *Journal of Economic Integration*, 38(3), 383-410.

Doran, C., and T. Stratmann. (2021). The Relationship between Economic Freedom and Poverty Rates: Cross Country Evidence. *Journal of Institutional and Theoretical Economics (JITE)*, 176(4), 686-707.

Elverdi, S. (2024). Uluslararası ticarete ekonomik özgürlüğün rolü: Bir yapısal eşitlik modellemesi. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 10(2), 230-242.

Erkan, M. (2015). Economic freedom and innovation. *International Journal of Science and Research*, 4 (7), 2015.

Estrada, G. B., Park, D., & Ramayandi, A. (2010). Financial development and economic growth in developing Asia. *Asian Development Bank Economics Working Paper*, (233).

Fang, X., & Jiang, Y. (2014). The promoting effect of financial development on economic growth: Evidence from China. *Emerging Markets Finance and Trade*, 50 (sup1), 34-50.

Fike, R. (2020). Women and Progress 2020 Report: *Women's Economic Rights: What's Changed and Why Does It Matter?* Vancouver: Fraser Institute.

Goldsmith, R. W. (1969). *Financial structure and development*. New Haven, CT: Yale University Press.

Gwartney, J, Lawson, R, Hall, J, Murphy, R, Djankov, S, & McMahon, F. (2022). Annual report of Economic Freedom of World

Gwartney, J. D., and J. S. Connors. (2010). Economic Freedom and Global Poverty. In *Accepting the Invisible Hand: Market-Based Approaches to Social-Economic Problems* (pp. 43-68). New York: Palgrave Macmillan US.

Gwartney, J. D., R. Lawson, and R. G. Holcombe.(1999). Economic freedom and the environment for economic growth. *Journal of Institutional and Theoretical Economics (JITE)/Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft*, 643-663.

Gwartney, J., & Lawson, R. (2003). The concept and measurement of economic freedom. *European Journal of Political Economy*, 19(3), 405-430.

Gwartney, J., Lawson, R., Hall, J., & Murphy, R. (2022). *Economic freedom of the world*. Annual report, Fraser Institute.

Haber, S., & Perotti, E. (2008). *The political economy of financial systems* (No. 08-045/2). Tinbergen Institute Discussion Paper.

Hafer, R. W. (2013). Economic freedom and financial development: International

evidence. *Cato J.*, 33, 111-126.

Hall, J. C., & Lawson, R. A. (2014). Economic freedom of the world: An accounting of the literature. *Contemporary Economic Policy*, 32(1), 1-19.

Hasan, R., M. G. Quibria, and Y. Kim. (2003). Poverty and Economic Freedom: Evidence from Cross-Country Data. East-West Center Working Papers, No. 60.

Heritage. (2022) 2022 Index of Economic Freedom, Retrieved from

https://static.heritage.org/index/pdf/2024/2024_indexofeconomicfreedom_preface.pdf (12.10.2024).

Im, K. S., Pesaran, M.H. and Shin, Y. (2003). Testing for unit roots in heterogeneous panels. *Journal of Econometrics* 115(1), 53-74.

Jalil, A., Wahid, A. N., & Shahbaz, M. (2010). Financial development and growth: A positive, monotonic relationship? Empirical evidences from South Africa. MPRA Paper 27668.

Justesen, M. K.(2008). The Effect of Economic Freedom on Growth Revisited: New Evidence on Causality From a Panel of Countries 1970–1999. *European Journal of Political Economy*, 24(3), 642-660.

Kacprzyk, A.(2016). Economic freedom–growth nexus in European Union countries. *Applied Economics Letters*, 23(7), 494-497.

Kamacı, A. (2019). Ekonomik özgürlüklerin dış ticaret ve doğrudan yabancı yatırımlara etkisi. *Business & Management Studies: An International Journal*, 7(2), 1097-1116.

Kapuria-Foreman, V. (2007). Economic freedom and foreign direct investment in developing countries. *The Journal of Developing Areas*, 143-154.

Kimura, F. ve Lee, H-H. (2006). The gravity equation in services trade. *Review of World Economics*, 142(1), 92- 121.

Kimura, F. ve Lee, H-H. (2008). How does economic freedom affect international trade in services? *Journal of Korea Trade*, 12(3), 1-28.

King, R. G., and R. Levine. (1993). Finance and Growth: Schumpeter Might be Right. *The Quarterly Journal of Economics* 108 (3), 717–737.

Lehmann, E. E., and N. Seitz. (2017). Freedom and Innovation: A Country and State

Level Analysis. *The Journal of Technology Transfer*, 42: 1009-1029.

Levine, R. (1997). Financial development and economic growth: views and agenda. *Journal of economic literature*, 35(2), 688-726.

Levine, R. (2005). *Finance and Growth: Theory and Evidence*. In: Philippe Aghion & Steven Durlauf (eds.), *Handbook of Economic Growth*, pp. 865-934 Elsevier.

Levine, R. (2012). Finance, regulation and inclusive growth. In L de Mello and MA Dutz (eds), 'Promoting Inclusive Growth: Challenges and Policies' (Chap. 2). OECD Publishing (online document).

Levine, R. (2005). "Finance and Growth: Theory and Evidence." *Handbook of Economic Growth* 1: 865–934.

Levine, R., Loayza, N., & Beck, T. (2000). Financial intermediation and growth: Causality and causes. *Journal of Monetary Economics*, 46(open in a new window)(1(open in a new window)), 31–77.

Liang, Q., & Jian-Zhou, T. (2006). Financial development and economic growth: Evidence from China. *China economic review*, 17(4), 395-411.

Logvinenko, I. (2023). Why Did Financial Openness Reforms Succeed in Russia and Not in China?. *Russian Politics*, 8(1), 48-75.

Mandić, D., Z. Borović, and M. Jovičević.(2017). Economic Freedom and Entrepreneurial Activity: Evidence from EU 11 Countries. *Economics*, 5(2),11-17.

Mawardi, I., Al Mustofa, M. U., Widiastuti, T., & Ghozali, M. (2024). The influence of institutional quality, economic freedom, and technological development on Islamic financial development in OIC countries. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 10(2), 100279.

McKinnon, R. I. (1973). *Money and capital in economic development*. Washington, DC: Brookings Institution.

Muhammad, N., Islam, A. R. M., & Marashdeh, H. A. (2016). Financial development and economic growth: An empirical evidence from the GCC countries using static and dynamic panel data. *Journal of Economics and Finance*, 40(open in a new window)(4(open in a new window)), 773–791.

Naanwaab, C. ve Diarrassouba, M. (2013). The impact of economic freedom on bilateral

trade: A cross-country analysis. *IJBMER*, 4(1), 668-672.

Ndikumana, L. (2001). Financial markets and economic development in Africa. *PERI Working Papers*, 3.

Norton, S. W., and J. D. Gwartney. (2008). Economic Freedom and World Poverty. *Economic Freedom of the World, 2008 Annual Report*, 23-40.

Peev, E., and D. C. Mueller. (2012). Democracy, Economic Freedom and Growth in Transition Economies. *Kyklos*, 65(3),371-407.

Quazi, R., & Rashid, S. (2004). Economic freedom and foreign direct investment in developing countries. *The International Journal of Business and Public Administration*, 2(1), 92-99.

Rafindadi, A. A., & Yusof, Z. (2013). Is financial development a factor to the leading growth profile of the South African economy? Measuring and uncovering the hidden secret. *International Journal of Economics and Empirical Research (IJEER)*, 1(9), 99- 112.

Rajan, R., & Zingales, L. (1996). Financial dependence and growth. *American Economic Review*, 88: 559-586.

Saccone, D., and M. Migheli. (2022). Free to escape? Economic Freedoms, Growth and Poverty Traps. *Review of Development Economics*, 26(3), 1518-1554.

Sanvicente, A., & Guglielmetti, V. (2021). Financial development and economic growth in Brazil. *Available at SSRN 3832920*.

Saunoris, J. W., and A. Sajny. (2017). Entrepreneurship and Economic Freedom: Cross-Country Evidence from Formal and Informal Sectors. *Entrepreneurship & Regional Development*, 29(3-4), 292-316.

Savaşan, F., & Dursun, İ. (2006). Ekonomik özgürlükler ve doğrudan yabancı yatırımlar: İstatistiksel Bir Analiz. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6(12), 29-52.

Sawyer, M. C. (2014). *Financial development, financialisation and economic growth*. FESSUD project.

Schumpeter, J. A. (1911). *The theory of economic development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Sekunmade JO. (2021) Fdi, economic freedom and economic growth of Nigeria. *Open J Manag Sci* 2(2),01–16.

- Silvestre, H. C., Gomes, R. C., & Miorin Gomes, R.** (2018). The institutional settings for the development of public services through state-owned enterprises in Brazil. *International Journal of Public Administration*, 41(1), 59-71.
- Sonora, R. J.** (2008). On the impact of economic freedom on international trade flows: Asymmetries and freedom components. *EFZG Working Paper Series*, 1-31.
- Söderlund, B., & Tingvall, P. G.** (2017). Capital freedom, financial development and provincial economic growth in China. *The World Economy*, 40(4), 764-787.
- Stefani, P.** (2007). Financial development and economic growth in Brazil: 1986- 2006. *Economics Bulletin*, 3(69), 1-13.
- Sulasni, P., & Surbakti, SBB.** (2022). Economic freedom, FDI, inflation and economic growth in East and Southeast Asian Countries: a panel data analysis. *Int J Res Rev*, 135–143.
- Svirydzenka, K.** (2016). *Introducing a new broad-based index of financial development*. International Monetary Fund.
- Tag, M. N., & Degirmen, S.** (2022). Economic freedom and foreign direct investment: Are they related?. *Economic Analysis and Policy*, 73, 737-752.
- Tran, D. V.**(2019). A Study on the Impact of Economic Freedom on Economic Growth in ASEAN Countries. *Business and Economic Horizons*, 15(3), 423-449.
- Uddin, G. S., Sjö, B., & Shahbaz, M.** (2013). The causal nexus between financial development and economic growth in Kenya. *Economic Modelling*, 35(open in a new window), 701–707.
- Vanberg, V. J.** (2011). Consumer welfare, total welfare and economic freedom—on the normative foundations of competition policy. In *Competition policy and the economic approach*. Edward Elgar Publishing.
- Wu. C.** (2011) Economic freedom, economic growth, and China. *China Econ* 44(5), 104–119.
- Xu, G., & Gui, B.** (2013). The connection between financial repression and economic growth: the case of China. *Journal of Comparative Asian Development*, 12(3), 385-410.
- Yang, Z., Vitenu-Sackey, P. A., Hao, L., & Tao, Y.** (2023). Economic freedom, inclusive growth, and financial development: A heterogeneous panel analysis of developing

countries. *Plos one*, 18(7), e0288346.

Yaşar, E. (2021). İhracat Çeşitlendirmesinin Belirleyicileri: Seçilmiş Ülkeler İçin Dinamik Panel Veri Analizi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(4), 1039-1054.

Zhu, H., and S. X. Zhu. (2017). Corporate Innovation and Economic Freedom: Cross-Country Comparisons. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 63: 50-65.